

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren. N:o 12.

Tisdagen den 1 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 22 nästlidne februari förda protokoll.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. grefve *H. Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

angående försäljning af åtskilliga till förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Arkelstorp n:o 1 i Kristianstads län hörande lägenheter;

angående försäljning till Upsala stad af vissa lotter af den kronan tillhöriga s. k. Upsala hofstalläng i Upsala län;

angående försäljning till Jönköpings stad af ett område af förra landshöfdingebostället Ryhof;

angående försäljning af två under länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Boberg n:o 1 i Östergötlands län lydande lägenheter;

angående försäljning af två till kungsgården $3\frac{5}{8}$ mantal Ribbingelund n:o 1 i Södermanlands län hörande utängar;

angående upplåtelse af rätt till bearbetande af magnesitförekomster; och

angående upplåtelse till Venersborgs stad af vissa delar af tomtorna n:is 428 och 429 i kvarteret Blomman der i staden m. m.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts vid senaste sammanträdet bordlagda proposition i fråga om vilkoren för tillgodonjutande af Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernvägsaktiebolag beviljade låneförmåner beslöt kammaren öfverlemna densamma till behandling af statsutskottet.

Andra Kammarens Prot. 1898. N:o 12.

§ 4.

Föredrogos vidare de på kammarens bord hvilande motioner; och hänvisades:

herr *C. Lindhagens* motion, n:o 215, till lagutskottet;
herrar *A. Ericsons* i Ransta och *L. P. Mallmins* motion, n:o 216,
till kammarens tillfälliga utskott n:o 3;
herr *M. Dahns* motion, n:o 217, till konstitutionsutskottet; och
herr *A. W. Ljungmans* motion, n:o 218, till statsutskottet.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:
sammansatta stats- och bankoutsrottets utlåtande n:o 1; samt
bevillningsutskottets memorial och betänkande n:is 7 och 8.

Vid föredragning dernäst af bevillningsutskottets memorial n:o 9, begärdes ordet af

herr *Elowson*, som yttrade: "Herr talman! Uti den hemställan, som bevillningsutskottet gör i förevarande memorial n:o 9, har ett tryckfel insmugit sig. Utskottet föreslår, att ett nytt moment skall inskjutas i § 51 af kongl. förordningen angående stämpelafgiften. Det moment, som derigenom skulle blifva det tredje, är i memorialet felaktigt återgifvet. Utskottet låter nemligen sagda moment börja med ordet »Den». Begynnelseordet bör emellertid rätteligen vara »Der». Momentets fullständiga lydelse är nemligen: »Der särskilda bestämmelser äro meddelade om provision för tjensteman, hvilken vid embetsverk erhållit förordnande att verkställa stämpelbeläggning af expeditioner, gäller hvad sålunda är stadgad».

Jag har ansett mig böra vid bordläggningen framhålla detta, på det att rättelse må kunna göras, innan kammaren fattar definitivt beslut.

Vidare anfördes ej. Memorialet bordlades å nyo.

Härefter föredrogos, hvart efter annat, och bordlades för andra gången lagutskottets utlåtanden n:is 24, 25, 26, 27, 28, 29 och 30.

§ 6.

Herr *J. Crusebjörn* aflemnade en af honom jemte herr *L. Dahlstedt* undertecknad motion, n:o 219, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnes rätt tillr enbete i Sverige och till lag om renmärken, hvilken motion bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:
statsutskottets memorial n:o 27, i anledning af remiss med

öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1897 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m., samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande och memorial:

n:o 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till förändring i fråga om hushållningssällskapens organisation m. m.;

n:o 9, i anledning af en till utskottet remitterad motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förslag till en allmän pensionering; och

n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förbud i vissa fall mot användande af s. k. totalisator vid kapplöpningar; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående undervisningen i välskrifning vid de allmänna läroverken.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *J. P. Zakrisson* under fyra dagar från och med den 4 dennes,

och herr *J. D. Laurell* under 4 dagar från och med den 2 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,47 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Onsdagen den 2 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 nästförflutne februari.

§ 2.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 5, till Konungen, om ändring i kongl. förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *E. von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anvisande af medel till odlingslånefonden, hvilken proposition bordlades.

§ 4.

Enligt derom fattadt beslut anställdes nu val af sju ledamöter och sju suppleanter i Riksdagens särskilda utskott för behandling af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta; och befunnos efter valför-rättningarnes slut hafva blifvit utsedde:

till ledamöter:

herr	grefve <i>H. E. G. Hamilton</i>	med 191 röster,
„	<i>E. G. H. Åkerlund</i>	„ 182 „
„	<i>A. H. Göthberg</i>	„ 139 „
„	<i>O. A. Brodin</i>	„ 137 „
„	<i>O. W. Redelius</i>	„ 123 „
„	<i>O. Persson i Killebäckstorp</i>	„ 121 „
och	„ <i>C. J. Öberg</i>	„ 120 „

Närmast i röstetal kom herr *F. W. H. Pegelow* med 73 röster

till suppleanter:

herr	<i>O. L. M. Schenström</i>	med 181 röster,
„	<i>J. Nilsson i Skrafvelsjö</i>	„ 171 „
„	<i>N. A. Anderson i Lydde</i>	„ 168 „
„	<i>A. L. Apelstam</i>	„ 130 „

herr <i>K. Almqvist</i>	med 129 röster,
„ <i>P. Jönsson i Färeköp</i>	„ 126 „
och „ <i>C. G. Johansson i Aflösa</i>	„ 123 „

Närmast i röstetal kom herr *C. Lindhagen* med 58 röster.

§ 5.

 Justerades protokollsutdrag angående de i näst förestående para-
grafen omförmälda val.

§ 6.

Vid föredragning till en början af Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet aflemnade proposition angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende, begärdes ordet af

Herr Pettersson i Österhaninge, som yttrade: Innan den kongl. propositionen angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende till vederbörande utskott remitteras, har jag velat med några få ord påpeka den allvarsamma fara för den allmänna trafiken, som denna utveckling i sig innebär. Vi hafva flera gånger sett, hurusom kullblåsta telegraf- och telefonstolpar vållat hinder i i jernvägstrafiken; men icke bättre är förhållandet beträffande trafiken på de allmänna landsvägarne, i synnerhet i de trakter, der — såsom fallet är i min hemort — tvenne telefonnät med ända till ett 20-tal trådar löpa på båda sidor om vägen och allt som oftast korsa den-
samma i olika riktningar. Vid det stora snöfall, som herrarne minnas inträffade den 1 sistlidne december, blefvo dessa telefonnät rampo-
nerade på långa sträckor. Stolpar och trådar lågo i ett kaos om hvarandra på vägbanan, och de, som under natten skulle fara in till hufvudstaden med sina foror, voro utsatta för allehanda äfventyr, så att det var mer än underligt, att det hela aflopp utan någon svårare olyckshändelse. Nu kan man visserligen invända, att ingen menniska råder öfver väder och vind, och jag vill icke heller förebrå någon särskild för det, som då inträffade. Men hvad hände sedan, när allt detta skulle repareras? Jag var en afton ute och åkte, då plötsligt hästarne stannade intrasslade i en telefontråd, som befans vara spänd öfver vägen på en fots höjd öfver marken. Jag lemnar derhän, om denna tråd var provisoriskt upphängd och sedan fallit ned, eller om den blifvit qvarglömd af arbetarne. Nog af; herrarne kunna lätt tänka sig den situation, jag råkade uti, och som visserligen icke hade förbättrats, om tråden hade suttit något högre, t. ex i struphöjd. Det är också en allmän klagan — åtminstone i min hemort — öfver att man vid arbeten på telefonledningarne icke tager vederbörlig hänsyn till de vägfaran-
des trygghet, och att man en ganska lång tid efter, sedan dessa arbeten blifvit afslutade, kan finna qvarliggande vid vägkanten telefonhattar, trådar och dylikt, som kommer hästarne att skygga. Jag skulle därför — då det nu är fråga om en fortsatt utveckling af statens telefonväsende — vilja framhålla såsom önske-

mål, att man hädanefter vid ny- och ombyggnader måtte så mycket som möjligt undvika att draga näten öfver vägbanan; att man, der detta icke kan undvikas, måtte göra byggnaderna vid sådana väg-öfvergångar så solida som möjligt, så att de bättre kunde hålla stånd mot oväder, samt att man vid arbetena i allmänhet toge större hänsyn till de vägfärandes trygghet och säkerhet, än hvad hittills i allmänhet varit fallet.

Jag anhåller, herr talman, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja remissen af den kongl. propositionen.

Vidare anfördes icke. Den ifrågavarande propositionen hänvisades tillika med det i anledning af densamma nu afgifna yttrande till statsutskottet.

Till nämnda utskott hänvisades jemväl öfriga på kammarens bord hvilande kongl. propositioner, nemligen:

angående försäljning af åtskilliga till förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Arkelstorp n:o 1 i Kristianstads län hörande lägenheter;

angående försäljning till Upsala stad af vissa lotter af den kronan tillhöriga s. k. Upsala hofstalläng i Upsala län;

angående försäljning till Jönköpings stad af ett område af förra landshöfdingebostället Ryhof;

angående försäljning af två under länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Boberg n:o 1 i Östergötlands län lydande lägenheter;

angående försäljning af två till kungsgården $3\frac{5}{8}$ mantal Ribbingelund n:o 1 i Södermanlands län hörande utängar;

angående upplåtelse af rätt till bearbetande af magnesit-förekomster; och

till Riksdagen angående upplåtelse till Venersborgs stad af vissa delar af tomterna n:is 428 och 429 i kvarteret Blomman der i staden m. m.

§ 7.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet herrar *J. Crusebjörns* och *L. Dahlstedts* motion, n:o 219.

§ 8.

Föredrogs och bordlades för andra gången:

statsutskottets memorial n:o 27;

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 8, 9 och 10; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11.

§ 9.

Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.

Till kammarens afgörande förelåg till en början bevillningsutskottets betänkande n:o 6, i anledning af väckt motion om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spanmål.

Med tillstyrkande af berörda, inom Andra Kammaren af herr

O. Erickson i Bjersby afgifna motion, n:o 189, hemställde utskottet i föreliggande betänkande:

Om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spanmål.
(Forts.)

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte så fort ske kan låta undersöka, huru vida fullgiltiga skäl förefinnas för bibehållande af den nu medgifna rätten att å tullnederlag upplägga spanmål, omalen och malen, eller huru vida icke nederlagsrätten för dessa varor bör upphävas eller inskränkas.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts:

dels af herrar friherre *von Schwerin*, *S. M. Olsson*, *Lundström Meyer*, *Göransson*, *Elis Nilson* och *Wijk*;

dels af herr *Fredholm*, hvilken sistnämnde yrkat:

att hvarken den i ämnet väckta motionen eller utskottets i anledning af densamma gjorda hemställan måtte af Riksdagen bifallas; dels ock, mot utskottets motivering, af herr *Swarthling*.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr vice talmannen *Swarthling*: Jag har visserligen med min röst bidragit till beslutet om den hemställan, som bevillningsutskottet i nu föredragna betänkande gjort, men jag har dertill haft helt andra grunder än de, som i detta betänkande angifvas, och har därför nödgats reservera mig emot motiveringen. Min åsigt angående nederlagsrätten är fortfarande densamma, som jag förut här i kammaren uttalat; och det torde vara öfverflödigt att å nyo upprepa de skäl, som efter min uppfattning tala emot ett afskaffande af denna rätt, en rätt, som — inom parentes sagdt — utan afbrott och under mycket växlande förhållanden i afseende på vår tullpolitik varit bestående i mer än halftannat sekel. Det vill jag emellertid säga, att, då man som skäl, bland andra, ja, som hufvudskäl för ett upphäfvande af nederlagsrätten framhåller, att den lättnad, som beredes importören derigenom, att han får längre tids kredit å tullafgiften, skulle framkalla frestelse att i spekulations syfte införa stora quantiteter spanmål — man nog icke har så litet orätt deri; och till belysning af den saken skall jag be att få framställa ett exempel. En affärsman inför 1,000 säckar råg — hvarje säck innehållande 100 kilogram — till ett pris af 9 kronor per 100 kilogram, motsvarande således ett belopp af 9,000 kronor. Tullafgiften härför belöper sig — efter 3 kronor 70 öre per 100 kilogram — till 3,700 kronor. Partiet upplägges på nederlag, och derigenom besparas räntan på denna tullafgift. Om vi nu antaga, att partiet icke tages ut förr än efter 6 månader, så har importören besparat räntan för denna tid, hvilket gör — beräknadt efter 5 procent — ett belopp af 92 kronor 50 öre. Härvid är dock att märka, att hela kapitalet, som blifvit utbetaldt för rågpartiet, eller 9,000 kronor, under hela denna tid antingen legat räntelöst eller ock — i fall penningarne varit lånade — dragit ränta. Emellertid skall från nämnda räntebesparing, 92 kronor 50 öre, afgå nederlagsafgiften utgörande 1 procent af tullbeloppet, eller 37 kronor, hvadan besparingen reduceras till 55 kronor 50 öre. Tror nu verkligen någon af kammarens ärade ledamöter, att möjligheten af eller

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.*

(Forts.)

utsigten till att göra en sådan besparing kan i och för sig utgöra anledning att göra en affär af så stort omfång som denna, representerande ett belopp af 12,700 kronor? Tror någon, att detta kan vara någon lockelse eller fristelse att spekulera? Helt visst finnes det ingen, som tror det; och ingen kan tro det heller. Nej, till grund för spekulationer måste ligga helt andra och mycket mera betydande orsaker; och sådana orsaker komma alltid att finnas, vare sig vi ega nederlagsrätt eller icke.

För min del anser jag fullt giltiga skäl förefinnas för bibehållandet af denna nederlagsrätt. Nu kan man ju tycka, att det under sådana förhållanden är underligt, att jag velat vara med om en hemställan om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning af saken. Ja, jag erkänner gerna, att det kan tyckas underligt; men det är — synes mig — ännu mera underligt, att de, som äro öfvertygade om nödvändigheten af nederlagsrättens upphäfvande i angifvet syfte, skola — såsom i betänkandet skett — motivera sin begäran om undersökning just genom framhållande af denna sin öfvertygelse. Den omständigheten, att — såsom motionären i sin motion säger — »frågan är omtvistad», gör emellertid, att jag för min del anser det vara önskvärdt, att densamma blir dragen inför Kongl. Maj:ts pröfning. Och då ett afslag å begäran derom möjligen skulle tydas som fruktan för en närmare undersökning af saken — en fruktan, som jag finner så mycket mindre anledning till, som jag är fullkomligt förvissad om, att en sådan undersökning tydligen skall gifva vid handen, att fullgiltiga skäl föreligga för bibehållandet af nederlagsrätten — vågar jag vördsamt anhålla, att kammaren ville bifalla utskottets hemställan.

Genom ett sådant besluts fattande skulle man också kunna hoppas, att det ständiga återkommandet af dessa motioner skulle upphöra, och Riksdagen sålunda icke hafva att beklaga deras framkomst — motioner, som, enligt min uppfattning, endast tjena till att upprifva sår, som annars skulle varit läkta.

Jag anhåller, herr talman, att, på grund af hvad jag nu anfört, få yrka bifall till utskottets hemställan med ogillande af motiveringen.

Herr friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Jag betvivlar ingalunda, att motionären har för afsigt att med denna motion gagna det svenska jordbruket. Men jag befarar, att han drivit sitt nit kanske väl långt.

Om vi blicka något tillbaka i tiden, skola vi finna, att Sveriges jordbruksnäring har varit tyngd af mycket, mycket dryga skatter. Ja, vi skola finna, att den i jemförelse med andra skatteföremål har varit oskäligt drygt betungad. Men vi få också erkänna, att i senare tider detta förhållande medgifvits, och att jordbrukaren erhållit ganska betydliga skattelindringar under dessa senare år. För min del, såsom jordbrukare och landtman, är jag villig att tacksamt erkänna detta. Men på samma gång jag tacksamt erkänner detta, vill jag äfven förfäktas den satsen, att det har varit en rättvisa; och jag hoppas, att Riksdagen fortfarande skall framgå på samma väg att söka jemna ut skatterna mellan de olika skattdragande.

Hvad nu särskildt beträffar denna tull å spannmål, vill jag göra kammaren uppmärksam på, att det har funnits en tid under den s. k. frihandelsperioden — jag säger den *så kallade* frihandelsperioden, ty, mina herrar, Sverige har aldrig varit något land, i hvilket frihandelsteorierna varit fullständigt tillämpade — under hvilken period åtskilliga näringar funnos, som voro hugnade med ganska betydligt skydd. Deremot var jordbruksnäringen icke hugnad med något skydd alls. Så kom den protektionistiska vindfläkten öfver världen och sträckte sig äfven hit till Sverige. Då blef det efter mycket skarpa strider beslutet, att en ny tulltaxa skulle upprättas; och i denna tulltaxa, mina herrar, tillkom den svenska jordbruksnäringen samma rätt som andra industrier, att den skulle åtnjuta skydd.

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spannmål.
(Forts.)*

Men, mina herrar, hvad afser nu denna motion? Jo, den afser att till Sveriges landtmän lemna en fördel, som icke skulle tillkomma någon annan industri. Jag säger *någon* annan industri, ty jag räknar icke, att här vid lag äro undantagna sådana varor som sprit och sprängämnen. Spriten är väl icke undantagen för att skydda brännvinsbrännarne, utan därför att man anser, att man bör försvåra åtkomsten af densamma så mycket som möjligt. Sprängämnena åter äro väl undantagna, därför att man anser, att de äro så farliga, att man för den skull icke bör lemna rätt att upplägga dem på nederlag. Under dessa rubriker kan man väl icke sätta spanmålen.

Hvad skulle nu följden blifva, om denna motion blefve antagen? Jo, följden skulle blifva den, att denna gamla strid återuppblossade, men vi landtmän skulle icke stå på den starka ståndpunkt, som vi intogo, då vi förra gången stredo härom. Då stälde vi oss på den ståndpunkten, att vi ville vara jemlika med andra industrier; men här skulle vi vara försvagade i så måtto, att vi skulle begära en rättighet, som icke tillkomme andra industrier. Hvad skulle blifva följden af detta? Jo, de herrar, som påminna sig den strid, som utkämpades, då tullfrågan afgjordes, veta mycket väl, huru starka argument man sökte använda mot oss landtmän: vi beskyldes för egennytta och alla möjliga andra motiv. Den striden, som nu är på väg att i det närmaste biläggas, skulle uppblossa på nytt igen. Det är därför, mina herrar, som jag anser, att det från landtmännens sida är så farligt att ingå på att antaga denna motion.

Nu är det visserligen sant, som man framhåller, att man endast begär en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att han ville låta utreda denna fråga. Men med den ståndpunkt, som jag för min del intar till denna fråga, nemligen den ståndpunkten, att jag önskar, att icke landtmännen här vid lag skola hafva någon större fördel eller någon fördel, som icke tillkommer någon annan industri — med denna ståndpunkt kan jag naturligtvis icke vara med om att besluta en sådan skrifvelse, ty i alla hänseenden är jag emot antagandet af detta förslag.

Herr talman! Det är af de af mig nu åberopade skälen, som jag vågar tro, att jag i landtmännens intresse kan yrka afslag å såväl motionen som utskottets hemställan.

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.
(Forts.)*

Herr Fredholm: Herr talman! Då det blifvit yrkadt afslag å såväl motionen som utskottets hemställan, kunde det vara öfverflödigt, att jag yttrar mig. Men då jag begärde ordet för att framställa ett sådant yrkande, skall jag nu begagna mig af tillfället att på samma gång yttra några ord i sjelfva saken. Frågan om nederlagsrättens afskaffande har, såsom herrarne veta, varit föremål för såväl 1895 som 1896 års Riksdagars behandling. Vid begge tillfällena har denna kammare afslagit derom framställd begäran, första gången utan votering och andra gången med en öfverväldigande majoritet. Det är med anledning af denna Riksdagens uppfattning, som jag, då utskottet nu har tillstyrkt en likartad framställning, har afgifvit min reservation. I denna reservation har jag åberopat de skäl, som bevillningsutskottet 1896 anförde för nederlagsrättens bibehållande, jemte åtskilliga andra. Det är på grund af dessa skäl, som jag i min reservation tillåtit mig att yrka, »att hvarken den i ämnet väckta motionen eller utskottets i anledning af densamma gjorda hemställan måtte af Riksdagen bifallas».

Med anledning af hvad herr vice talmannen yttrade, skall jag bedja att få uttala mig något. Han delade i sak den uppfattning, som jag hyser och som jag tror att flertalet af denna kammares ledamöter hyser, men det oaktadt hade han deltagit i utskottets beslut på den grund — sade han — att, då här icke gäller annat än opartisk utredning, och en utredning ju aldrig kan skada, han icke velat motsätta sig en sådan.

Men hvilken är då den fråga, som här skall afgöras?

Jo, frågan gäller visserligen en opartisk utredning, så till vida som denna opartiskhet får sig ett uttryck deri, att man upptager alla de olika sätt, hvarpå denna fråga skulle kunna lösas, antingen så att man behåller nederlagsrätten eller afskaffar den eller inskränker den. Men dertill reducerar sig ock opartiskheten, ty om man läser utskottets motivering, så är den uppenbarligen icke opartisk, utan den påpekar alldeles tydligt och klart, att utskottet åstundar, att Kongl. Maj:t skall upphäfva nederlagsrätten.

Nu kan man vidare fråga: för hvilket ändamål skall man nu ingå till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning af nederlagsrätten? Jag antager, att de fleste svara: det är naturligtvis därför, att inom Riksdagen i denna fråga varit rådande stridiga meningar, och för att klargöra dessa. Ja, sådan har må hända också varit motionärens afsigt; men den afsigten har han ej gifvit något uttryck i sitt yrkande; ty om han det hade gjort, så skulle han väl, jemte sin anhängan om en fullständig undersökning, äfven begärt, att Kongl. Maj:t skulle delgifva Riksdagen det resultat, hvartill undersökningen ledde — men derom finnes ej ett ord. I en annan fråga än denna kunde detta vara likgiltigt nog. Så skulle fallet hafva varit, om frågan varit af den art och beskaffenhet, att något beslut, afseende en förändring, ej kunnat komma till stånd, utan att Kongl. Maj:t måste taga Riksdagen till råds. Men så är ej förhållandet i denna fråga. Den ligger helt och hållet inom området för Konungens administrativa lagstiftningsmagt; Konungen behöfver således ej vända sig till Riksdagen, vare sig han vill afskaffa eller inskränka nederlagsrätten.

Då frågas billigtvis: är det för att anhålla, det Kongl. Maj:t skall anställa en opartisk undersökning *sig* till nytta och gagn, för bedö-
 mande af huruvida det kan vara lämpligt att behålla nederlagsrätten eller afskaffa den som Riksdagen nu skulle skrifva till Kongl. Maj:t? Det är verkligen, får jag upprigtigt säga, en konstig begäran, som Riksdagen på det sättet skulle framställa till Kongl. Maj:t. Man måtte väl kunna förutsätta, att, då denna fråga så nyligen varit föremål för Riksdagens behandling, Kongl. Maj:t har egnat tillbörlig uppmärksamhet åt frågan, och att Kongl. Maj:t är fullt på det klara med om det är nyttigt och lämpligt att behålla nederlagsrätten eller att afskaffa den. Ty, när frågan om nederlagsrättens afskaffande, som jag nämnde, varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet, har Kongl. Maj:t, som i denna fråga är ensam beslutande, nog också vid densamma fäst sin uppmärksamhet; och att Kongl. Maj:t haft den åsigten, att nederlagsrätten bör bibehållas, det synes framgå deraf, att han ej afskaffat den.

Om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spanmål.
 (Förts.)

Den form, som blifvit gifven åt den ifrågasatta skrifvelsen, är så beskaffad, att jag anser, det Riksdagen, blott på grund af denna form svårligen skulle kunna vara med om att bifalla utskottets hemställan. Tager man så tillika i betraktande, hvad som i denna fråga är det viktigaste, nemligen den motivering, utskottet gifvit för sin hemställan — och om Riksdagen skulle godkänna en sådan skrifvelse, som föreslagits, skulle äfven denna utskottets motivering ingå i skrifvelsen till Kongl. Maj:t — då vore ett antagande af denna skrifvelse för Riksdagen detsamma som att till Kongl. Maj:t framställa en anhållan om nederlagsrättens afskaffande.

Det ligger därför, enligt mitt förmenande, en ganska stor fara i ett bifall till utskottets hemställan. Det skulle ju då kunna hända, med det tillmötesgående för Riksdagens önskingar, regeringen i så många fall ådagalägger, att regeringen, äfven om den icke skulle anse det så fullt lämpligt att afskaffa nederlagsrätten, likvisst gjorde det, då Riksdagen derom framställde begäran.

Det är för att förebygga, att regeringen skall försättas i ett så ledsamt läge, som jag, herr talman, yrkar bifall till min reservation.

Häruti instämde herrar Höjer, S. M. Olsson, Lovén, Eriksson i Elgered och Jansson i Taberg.

Herr Erickson i Bjersby yttrade: Till en början vill jag, med anledning af hvad herr Fredholm yttrade i slutet af sitt anförande, påpeka, att, huru stora anspråk än bruka ställas på Kongl. Maj:t, jag dock aldrig hört ifrågasättas, att Kongl. Maj:t, endast därför att en angelägenhet är föremål för Riksdagens öfverläggning, genast skulle taga densamma under ompröfning. Kongl. Maj:ts tid är nog ändå så tillräckligt upptagen, att man ej kan begära, det Kongl. Maj:t skall egna sin tid och omtanke åt en inom Riksdagen väckt fråga, förrän Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t sådant uttryckligen begärt.

Såsom herr Fredholm yttrade, har Kongl. Maj:t utan vidare rätt att på egen hand upphäfva nederlagsrätten för omalen och malen spanmål; men det inverkar icke i ringaste mån på den fråga, som

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.
(Forts.)*

här egentligen föreligger, hvilken endast gäller en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om undersökning, huru vida skäl förefinnas för bibehållande än vidare af nämnda nederlagsrätt.

Jag ber att få framföra mitt tack till herr vice talmannen för den lojala ställning, han intagit till denna fråga. Af gammalt känner man ju, hvilken mening herr vice talmannen naturligen hyser i sjelfva saken. Oaktadt denna sin mening, har han dock ej velat motsätta sig den föreslagna skrifvelsen, därför att han ansett det billigt och rätt, att, då en allmännare önskan gör sig gällande att få en utredning om en vigtig fråga till stånd, den ej bör förvägras. Och att en allmännare önskan om utredning af förevarande fråga finnes så väl inom Riksdagen som der utanför i skilda delar af vårt land, vågar jag påstå. Efter att rätten att på nederlag upplägga spanmål från början varit endast en handelsfråga, har den numera, derom kan man väl vara ense, på grund af ändrade förhållanden i så det ena som det andra fallet, som tiden medfört, öfvergått till att blifva en fråga, som på det närmaste berör äfven jordbruket. Och då nu jordbrukets idkare, i allmänhet åtminstone, äro öfvertygade om att den nederlagsrätt, som här är i fråga, verkar skadligt för deras näring, må väl ingen förundra sig öfver, att de söka att åtminstone få frågan undersökt, det enda, hvarom nu framställning gjorts. Friherre Barnekow har helt och hållet missuppfattat innebörden af motionen. Motionen utgår icke i någon mån på hvad han ansåg, utan dess syfte har endast varit att få denna fråga nöjaktigt utredd och dermed aflägsnad från Riksdagens bord.

Vidare ber jag få erinra om, hvad ock den ärade reservanten nämnde, att denna fråga varit före vid 1895 och 1896 årens riksdagar. Men i hvilken form förelåg frågan då? Jo, man begärde då, att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med skrifvelse derom, att Kongl. Maj:t skulle utan vidare afskaffa denna nederlagsrätt. Frågan föll båda åren på den grund, att den ena kammaren biföll, men den andra afslog förslaget, i följd hvaraf frågan, då densamma ju ej var af beskaffenhet att kunna afgöras genom gemensam voting, var förfallen.

Jag tror ej det kan vara anledning att här upprepa alla de skäl, som då anfördes för bifall till det då framlagda förslaget, och skall icke heller bemöta de skäl, som anfördes för afslag å detsamma. Dessa skäl, vare sig för eller emot, äro ju icke tillämpliga på frågan, sådan den vid innevarande riksdag föreligger, oaktadt hvilket förhållande de hufvudsakligaste deraf egendomligt nog återfinnas i utskottets förevarande betänkande. Så mycket torde man dock på grund af frågans behandling vid de båda nämnda årens riksdagar kunna påstå, att meningarne inom Riksdagen voro delade. Endast på den grunden skulle jag kunnat haft all anledning att i år upptaga samma förslag. Men dertill kommer nu ytterligare, att under det förra året denna fråga på åtminstone de flesta orter inom riket, der jordbrukarne varit samlade för att rådgöra om sina intressen, varit föremål för öfverläggning. Och jag vet icke ett enda ställe, der man icke enhälligt uttalat sig för nederlagsrättens afskaffande. Till och med vid ett dylikt möte, som nyligen hölls i det frihandels-

vänliga Vermland, uttalade man sig lika enhälligt härför. Af detta förhållande framgår väl åtminstone, att frågan är omtvistad; och man bör väl då medgifva, att jag haft goda skäl för att framkomma med det nu föreliggande förslaget, och detta så mycket hellre, som frågan är af större vikt, än mången föreställer sig. Jag är öfvertygad om, att till och med herr Fredholm anser frågan vigtig; ty huru stor reservationsskrifvare han än är, skulle han ej hafva nedlagt så mycket arbete på sin reservation, som han nu gjort, om han ej funnit frågan vigtig.

Herr Fredholm säger i sin proposition, att jag framkommit med motionen, derför att jag på en omväg vill försöka att höja spanmåle-tullen och fördyra varan; och jag tror, det icke är utan, att friherre Barnekow blifvit smittad af samma uppfattning — förmodligen sedan han läst, hvad herr Fredholm här i sin reservation anför. Men jag ber att få reservera mig mot dylika påståenden. Mitt syfte har, som jag redan förut sagt, varit att få en undersökning af frågan till stånd och dermed också aflägsna densamma från Riksdagens bord. Ty jag är öfvertygad, att den skall återkomma, tills den på något sätt blifvit löst.

Skulle nu, derest den begärda undersökningen kommer till stånd, deraf framgå, att nederlagsrätten för spanmål ej borde bibehållas och densamma följaktligen upphävas, skulle enligt min åsigt varan derigenom icke fördyras, men deremot vinnas det, att den inhemska varan blefve mera begärlig för köparne. Och hvilka äro då köparne? Jo, hufvudsakligen qvarnindustriens idkare. Jag ville hoppas, att de då vid uppköpet af sin råvara skulle mera rigta blicken åt oss, de inhemske producenterne, och icke som nu kasta längtansfulla blickar till Amerika och Ryssland. Blott detta förhållande skulle göra den inhemska varan mera lättsåld, utan att den derför behöfde stiga i pris; ty konkurrensen kommer alltid att reglera priset. Det är icke, såsom en del vilja framhålla, nederlagsrätten, som är regulator här, utan det är och förblifver utan tvifvel konkurrensen. Hvarför skulle vi icke kunna göra ett försök med en undersökning uti föreliggande hänseende, då i Tyskland, efter hvad mig blifvit sagdt, denna nederlagsrätt numera är afskaffad? I Tyskland har man dock, samtidigt med nederlagsrättens upphäfvande, i syfte att gynna qvarnindustrien, beslutit, att importörerna, d. v. s. qvarnindustriens idkare, få tullfritt införa omalen spanmål, afsedd för reexport, och magasinera den under statens kontroll. Någon konkurrens med den inhemska produktionen får således icke dervid ifrågakomma, och gifvetvis ligger som grund för en dylik anordning äfven syftet att bereda skydd åt landets jordbruksnäring. Men tyskarne förstå sig också bättre än vi på att skydda sina näringar så väl i det ena som i det andra fallet.

En talare på skånebänken yttrade, att om nederlagsrätten borttoges, skulle jordbruksnäringen komma i ett bättre läge än andra näringar, och likställighet bör ju här råda. Ja, på en sådan likställighet utöfvar denna fråga icke den minsta inverkan.

Vid genomläsande af utskottets betänkande och herr Fredholms reservation deremot, syntes mig deraf framgå, att såväl utskottet som

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.
(Forts.)*

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.*

(Forts.)

herr Fredholm gifvit ärendet större omfattning, än motionen bort gifva anledning till. Herr Fredholm har emellertid icke kunnat undgå att något vidröra den rätta sidan af saken eller sjelfva syftet med min motion. Han har sålunda äfven vändt sig mot sjelfva undersökningsfrågan, men han har derom icke haft mycket att säga. Och detta är ju helt naturligt, ty hvilka invändningar kan man egentligen göra deremot? Herr Fredholm yttrar blott, att hvarje utredning om huru vida fullgiltiga skäl förefinnas för bibehållande af rätten att på nederlag upplägga spanmål syntes honom obehöflig, då erfarenheten från ett helt århundrade gifvit oss tillräcklig insigt i behovet deraf. Men herr Fredholm har då icke tagit i betraktande de olika förhållanden, som funnos förr, och som råda nu. Då denna rätt tillkom, voro nog kommunikationer, transportkostnader och inhemsk produktion helt annorlunda beskaffade än hvad nu är fallet.

Herr Fredholm påstår fortfarande, hvilket dock ej hör hit, att vi ännu icke producera spanmål till fyllande af våra egna behof, utan att en tredjedel af den erforderliga mängden måste införas utrikes ifrån. Detta påstående grundar han på statistiska uppgifter i ämnet. Men rättigheten deraf är från praktiskt håll bestridd. Jag påminner mig, hursom vid 1896 års debatt i denna fråga en annan talare på stockholmsbänken förklarade sig anse, att siffran $\frac{1}{3}$ vore för hög, men att siffran $\frac{1}{4}$ mera träffade det rätta. Om denne talare vore här, skulle han säkerligen nu stanna vid högst $\frac{1}{10}$.

Jag anhåller nu vördsamt, att kammaren måtte lemna sitt tillstånd till den ifrågasatta undersökningen. Jag kan ju möjligen ha orätt i sjelfva saken och mina motståndare rätt; men det är just hvad som genom undersökningen skulle afgöras. Jag står här som målsman för större delen af Sveriges jordbrukare, och jag frågar kammaren: kan kammaren vilja afslå en sådan begäran? Jag kan icke tänka mig detta. Herrarne känna, huru det är med andra större frågor. De måste vanligen opartiskt utredas af Kongl. Maj:t, innan man får någon lösning på dem. Först efter en sådan utredning går det lättare att sammanjemka olika meningar. Jag anför ett exempel från i år. Herrarne veta, att under många år ha utaf nykterhetsvännerna här i Andra Kammaren väckts motioner om ändringar i förordningen om försäljning af vin och maltdrycker, men af dessa motioner har endast ett fåtal vunnit Riksdagens bifall. I år har en motion framkommit, som enligt min tanke går i rätt riktning, och hvari föreslås, att Riksdagen skall begära en fullständig revision af hela förordningen. I detta motionens syfte instämmer jag fullkomligt. Om vi blott få tillstånd en fullständig revision af denna förordning, skall Riksdagen för visso sedermera icke behöfva så mycket syssla med sådana frågor.

Under den debatt, som för några dagar sedan fördes här i kammaren angående bränvinsförsäljningsmedlens fördelning mellan stad och land, hörde jag en stadsrepresentant säga ungefär följande: Denna fråga är jag icke på det klara med; men hvad jag är på det klara med är det, att denna fråga icke kan lösas, förrän vi få en grundlig och opartisk utredning deraf. Samme talare riktade till öfriga stadsrepresentanter en uppmaning att icke frukta för eller motsätta sig

en sådan utredning, ty att sätta sig emot en utredning antydde, att man fruktade därför, och man borde akta sig för äfven skenet af en sådan fruktan. Häri hade han fullkomligt rätt. Han var äfven viss om, att landsortens representanter voro ense om behovet af en dylik utredning, och deri torde han också hafva rätt.

Alldeles på enahanda sätt förhåller det sig med denna fråga. Ha vi fått en utredning till stånd, och den visar, att det icke är lämpligt att borttaga denna nederlagsrätt, så får man böja sig därför. Skulle åter utredningen visa ett annat resultat, så måste handelsintresset rätta sig derefter; det kan icke hjelpas.

Man har frågat: hvad kan en sådan utredning visa? Hvad är det, som skall undersökas? Ja, så frågar man ofta, då man önskar, att ingenting skall göras; åstundar man deremot en dylik åtgärd, så godkänner man lätt de skäl, som förebringas därför. Men i detta fall är det tydligt, att ganska många och ganska intressanta frågor framställa sig till besvarande. Man har t. ex. här att undersöka, huru vida de förhållanden, som betingade införandet af rätten att å tullnederlag upplägga spanmål, ännu äro för handen. Om man också kan taga för gifvet, att denna rätt vid tiden för dess införande ansågs vara gagnelig för hela landet, så är det ju möjligt, att under den tid af omkring ett hundra femtio år, som derefter förflutit, förhållandena så förändrats, att detta *premium* för spanmålshandel skadar något annat viktigt intresse. Det kan också vara ganska intressant att lära känna — och för denna undersökning behöfver man icke gå så lång tid tillbaka — hvilka de äro, som egentligen importera denna vara, och huru de begagna denna nederlagsrätt, om t. ex. någon reexport, såsom man obestyrkt uppgifvit, egt rum, m. m. Sålunda är det lätt insedt, att många förhållanden finnas att taga i betraktande, om en undersökning kommer till stånd.

Jag vill ännu en gång påpeka, att det här icke är fråga om att inskränka importen af spanmål, så önskligt det än vore. Importörerna skulle, äfven om nederlagsrätten afskaffades, fortfarande kunna importera huru mycket spanmål de ville. Och importörerna taga sorgligt nog icke hänsyn till hvad som verkligen kan påkallas af ett tillfälligt behof, utan det är helt enkelt spekulationen och den beräknade vinsten, som äro bestämmande för importen, utan afseende på huru det kan gå med afsättningen af den inhemska produktionen. Här är det fråga om att utreda, huru vida detta gamla handelsmonopol fortfarande bör vara gällande eller icke.

Jag ber ännu en gång vördsamt kammaren att icke afslå den af landets jordbrukare begärda utredningen.

För att icke splittra meningarne — om utskottets motivering godkännes eller icke, är för själfva saken af underordnad vigt — skall jag tillåta mig att instämma i herr vice talmannens yrkande.

Herr Göransson: Då jag låtit anteckna mig som reservant i denna fråga utan att angifva några skäl därför, ber jag att nu få yttra några ord.

Jag hade trott, att man nu äfven från de ifrigaste skyddsvännernas sida skulle kunna vara nöjd med att låta tullfrågan hvilat

Om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spanmål.
(Forts.)

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.
(Forts.)*

någon tid; men det ser ut, som om den tidpunkt aldrig skulle komma att inträffa, då så blir förhållandet. Hvarför vill man nu afskaffa nederlagsrätten i fråga om spanmål? Jo, säger motionären, derför att denna rätt på bekostnad af den inhemska spanmålens producenter gagnar enskilda intressen. Hvilka dessa enskilda intressen äro, får man icke veta af motionen, men det förefaller mig, som om man här afsåge qvarnegareintresset, då ju qvarnegarne sannolikt äro de största spanmålsimportörerna. Man vill således komma åt qvarnegarne, hvilka man anser skörda allt för stor vinst till följd af den stora skilnaden mellan spanmålstullen och mjöltullen. Men hvarför då icke gå raka vägen och begära rättelse i detta missförhållande?

Utskottet anför bland annat: »Genom den med nederlagsrätten förenade krediten å tullavgiften möjliggöres ock för personer, som sakna såväl kapital som affärserfarenhet, att i handelsafsigt af den billigare utländska spanmålen införa kvantiteter, hvilka icke stå i tillbörligt förhållande vare sig till landets behof eller till importörernas förmåga att bära den förlust, som genom ett möjligen blifvande prisfall kan blifva en följd». Jag kan icke fatta detta. Om en person saknar kapital att betala tullavgiften, huru skall han då kunna betala sjelfva varan? Ty han lærer väl icke få så lång kredit på varan, att han hinner sälja densamma och få penningar af sina afnämare, innan han sjelf skall betala den. Skulle han deremot sälja varan så snart, lærer den icke komma att länge ligga på nederlag och sålunda tynga på den inhemska spanmålsmarknaden.

Utskottet har äfven erinrat derom, att ett upphäfvande af rätten att på tullnederlag upplägga spanmål icke saknar motsvarighet i fråga om öfriga varor, men utskottet har icke kunnat påvisa några andra sådana än bränvin och sprit. Denna jemförelse förefaller mig dock vara mycket haltande. För bränvin och sprit finnas undantagslagar, gående ut på att i sedlighetens och nykterhetens intresse försvåra åtkomsten af varan. Men det kan väl icke vara allvarligt menadt att göra spanmål lika svåråtkomligt som sprit.

Då jag tror, att nederlagsrätten kan vara nyttig för att vid vissa tillfällen reglera spanmålsprisen, och detta särskildt för de norra delarne af vårt land, anser jag, att en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det af utskottet angifna syfte är obehöflig, och derför ber jag att få yrka afslag å så väl utskottets betänkande som motionärens förslag.

Herr Hedgren: Trots den ärade motionärens försäkran för en stund sedan, kan jag, herr talman, icke komma ifrån den farhågan, att man nu på en omväg vill så att säga slingra sig fram till samma mål, som man förut icke ernått, eller nederlagsrättens upphäfvande.

Den ärade motionären känner allt för väl af egen erfarenhet, att Riksdagen, då det är fråga om endast skrivelser till Kongl. Maj:t, icke är så kinkig; och derför har det också mången gång händt, att sådana skrivelser utan fullgiltiga skäl kommit till stånd, och nästan lika ofta har följden blifvit, att, sedan Kongl. Maj:t efter grundlig och omsorgsfull utredning till Riksdagen inkommit med förslag, dessa ohjelpigen blifvit förkastade. Man får derför, äfven om det såsom

här endast är fråga om en skrifvelse, noga se sig för, så att man icke beslutar en sådan utan fullgiltiga skäl.

Då emellertid de skäl, som anförts till förmån för motionen, äro precis desamma, som åberopades vid 1895 och 1896 års riksdagar för nederlagsrättens upphäfvande — hvilka skäl nu liksom då blifvit till fullo bemötta —, skall jag icke uppehålla mig vid mer än ett par af dem, nemligen de, hvilka motionären i sitt anförande särskildt understrukit.

Han förklarade, att ensamt den omständigheten, att frågan är omtvistad, har kunnat föranleda honom att komma fram med en sådan motion som den förevarande. Men då frågar jag, mine herrar: I huru många frågor, i huru många ärenden skulle man icke få skrifva till Kongl. Maj:t, om man i alla frågor, som äro i något afseende tvistiga, skulle ingå till Kongl. Maj:t och begära utredning?

Beträffande åter de enskilda intressen, som genom nederlagsrätten skulle obehörigen främjas, så hafva både herr vice talmannen och de föregående talarne fullkomligt klargjort, att hvad utskottet dermed afser, nemligen krediten å tullafgiftens erläggande, icke spelar någon som helst roll. Ty den räntelindring, som derigenom uppstår, reducerar sig till ± 0 , i det att densamma fullt motsvaras af den till staten utgående nederlagsafgiften, som i sin ordning utgör en procent af tullafgiften.

I sammanhang med dessa förmenta förmåner skall jag be att i någon mån få vidröra de betalningsvilkor, som äro rådande i fråga om spanmålshandeln. Jag gör det, därför att jag under enskilda samtal med landtmän inom denna kammare har erfarit, att mer än en hyser den åsigt, att fördelarne för en importör af nederlagsrätten hufvudsakligen ligga deri, att han derigenom kan betinga sig en icke obetydlig kredit på den köpta varan. Detta är, såsom säkerligen de flesta af herrarne känna, ett fullkomligt misstag. Ty vare sig spanmål uppläggas på nederlag eller icke, förekommer inom dessa affärer icke någon kredit. Dessa äro, som man säger, kontanta affärer; och varan betalas, innan lasten lossas, ja, ibland till och med innan spanmålen lemnat afsändningsorten.

Som herrarne häraf finna, behöfves det nog utom affärsvana afven penningar för att göra spanmålsaffärer. Och jag kan verkligen icke förstå, huru utskottet kan komma med en sådan passus, som utskottet gjort i sitt utlåtande, när det säger, att genom nederlagsrätten möjliggöres ock för personer, som sakna såväl kapital som affärserfarenhet, att i handelsafsigt af den billigare utländska spanmålen införa alltför stora kvantiteter.

Nej, mine herrar, vill man göra spanmålsaffärer utan att ega penningar, då får man också uppträda såsom agent och ingenting annat. Ty herrarne kunna vara säkra på, att, om i något enda undantagsfall kredit möjligen skulle beviljas, sker det ingalunda till den, som icke har penningar.

Fördelen af nederlagsrätten särskildt å spanmål ligger, såsom förut påvisats, ingalunda i den kredit, som man åtnjuter å tullafgiften, utan är en helt annan. Det kan nemligen hända, att Kongl. Maj:t af en eller annan anledning begagnar sig af sin rätt att ändra

Om af- skaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spanmål. den befintliga tullen å spanmål, och det är vid en sådan plötslig förändring som nederlagsrätten har en stor betydelse.

Närmaste följden af nederlagsrättens upphäfvande skulle med all säkerhet blifva, att en stor del af spanmålshandeln å nyo liksom för 50 år sedan komme i utländingarnes händer till skada för våra egna affärsmän.

(Forts.)

Jag kan icke neka till att jag med stort intresse åhörde herr vice talmannens yttrande. Ty då man kände hans ställning från föregående riksdagar, var det åtminstone för mig svårfattligt, huru han nu kunnat biträda utskottets beslut. Och jag får erkänna, att min förvåning icke blef mindre efter hans anförande och yrkande. Han yrkade nemligen bifall till utskottets förslag med ogillande af motiveringen. Således skulle denna kammare begära, hvad utskottet hemställt, utan att i någon mån angifva, på hvilken grund man önskar en sådan utredning. Ett sådant beslut torde väl åtminstone denna kammare icke vilja fatta.

Den ärade motionären har vidare förklarar, att han ansåg, att genom nederlagsrättens borttagande skulle den inhemska varan blifva mer begärlig, men han glömde att säga, på hvad sätt detta skulle ske. Jag är tvärt om fullt öfvertygad om att det snarare blefve motsatsen. Ty jag vet, att vid förbrukning af spanmål fordras det, för att den svenska spanmålen med fördel skall kunna användas, att man blandar den med utländsk.

Till slut, herr talman, anser jag, att man väl icke får se denna fråga uteslutande genom agrarglasögon. Ty då sådesproduktionen i vårt land ännu icke kan fylla vårt eget behof af brödsäd, måste man väl äfven taga hänsyn till alla dem, som äro nödgade att köpa sitt bröd. Och fullt öfvertygad som jag är, att den stora brödköpande allmänheten skulle af nederlagsrättens borttagande på ett ytterst kämbart sätt beröras, ber jag, herr talman, att få yrka afslag såväl å utskottets hemställan som å motionen.

Herr Eriksson i Bäck: Den ärade motionären uttalade sin reservation mot att det skulle vara hans mening att fördyra varan, d. v. s. spanmålen. Men i så fall borde han bestämdt hafva yrkat afslag på — sin egen motion och jemväl utskottets hemställan. Ty han säger i sin motion, att, »då dertill kommer, att saken är af stor vikt, och erkännas väl bör, att då Riksdagen velat genom tullsatser skydda landets spanmålsproduktion, hvarje neutraliserande inverkan på det afsedda skyddet bör aflägsnas.» Det är då alldeles tydligt, att hans mening var, att skyddet skall fördyra varan. Men nu har han nyss protesterat mot att det skulle vara hans mening. Sådana uttryck stämma icke öfverens, det är alldeles omöjligt, att de kunna förenas.

Motionären sade sig vara målsman för landets jordbrukare. Det protesterar jag emot för min del åtminstone. Och jag är öfvertygad om att det blott är en ringa del af landets jordbrukare, för hvilka han kan sägas vara målsman. Att han möjligen är målsman för agrarföreningen, hvars vice ordförande han är, det kan ju hända.

Sveriges agrarförening hade ett möte här i Stockholm år 1896,

till hvilket möte utsedde ledamöter fått i ordning ett utlåtande. Det säges i början af detsamma: »Under de senare åren har från vår jordbrukande befolkning försports en allmän och berättigad klagan öfver svårigheten, för att icke säga omöjligheten, att till priser fullt betäckande produktionskostnaden, afyttra den inom landet producerade spanmålerna.» Ja, i så fall hade det nog varit bättre, att den ärade motionären sökt föranstalta om utredning, hvad det verkligen kostar att producera spanmål — det hade varit bättre än att hos Kongl. Maj:t begära en sådan utredning, som han nu äskat.

Motionären vill låta påskina, att med den nu begärda utredningen icke åsyftas att höja spanmålsprisen. Men såsom vice ordförande i agrarföreningen är det alldeles uppenbart af det utlåtande, som här afgifvits, att han just åsyftat att höja spanmålsprisen.

I detta utlåtande framhållas åtskilliga fel af landets jordbrukare, som dessa sjelfva skulle kunna afhjelpa, så att de derigenom finge högre betaldt för sin spanmål. Jag vill rekommendera till den ärade motionären att i detta afseende söka åvägabringa en ändring till det bättre i stället för att gång på gång framkomma med sådana motiöner som den här ifrågavarande.

Jag kan svårigen förstå ett yttrande af motionären, ett uttryck i hans motion, då han förebär såsom motiv för en utredning i saken, att »det derefter blifver för hvar och en lätt att om densamma bilda sig en fast mening».

Nu är ju förhållandet det, att en motion om nederlagsrättens borttagande — hvilket ju denna skrifvelsebegäran också afser — af Riksdagen två gånger helt nyligen blifvit afslagen. Tror nu motionären, att, då det är så många inom Riksdagen, hvilka förut varit med om att afslå en sådan begäran, dessa skola ändra sin mening? Nej! Men kanske motionären tänker, att en utredning i förevarande fall skulle verka på dem, som förut röstat för nederlagsrättens borttagande? I så fall skulle det nog vara skäl, att en utredning komme till stånd. Är det dessa, som motionären tror behöfva öfvertygas om en annan mening, då kan jag förstå honom. Men icke tror jag, att de, som förut röstat mot nederlagsrättens borttagande, nu skola komma att rösta för detsamma.

Herr talman! Jag ber att få yrka afslag å såväl motionen som utskottets hemställan och bifall till herr Fredholms reservation.

Herr J. H. G. Fredholm: Herr talman! Då motionären förklarar, att afsigten med framläggandet af hans motion varit fullt lojal och att han med densamma endast afsett att få till stånd en fullt opartisk utredning, så är jag den förste att förklara mig öfvertygad om motionärens lojalitet och redliga syfte. Men jag vidhåller detta oaktadt min uppfattning om att han icke lyckats gifva åt denna tanke ett fullt tillfredsställande uttryck i den hemställan han gjort.

Nu är det emellertid icke så mycket fråga om motionärens motion — ty dertill har ingen yrkat bifall — utan det är fråga om utskottets hemställan; och dertill har man så till vida yrkat bifall, att man yrkat bifall till klämman, men med uteslutande af motiveringen.

Om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spanmål.
(Forts.)

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.
(Forts.)*

Hvad är det då saken gäller, när vi skola rösta om det gjorda yrkandet? Jo, det är, huru vida Riksdagen skall i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte, så fort ske kan, låta undersöka, huruvida fullgiltiga skäl förefinnas för bibehållande af den nu medgifna nederlagsrätten för spanmål eller för denna nederlagsrätts afskaffande eller inskränkande.

Hvad blir följden, om Riksdagen bifaller detta yrkande? Jo, att Riksdagen ingår till Kongl. Maj:t — utan att säga ett enda ord om anledningen — och ber honom vara så god att tänka på och pröfva omförmälda sak. Kan det vara lämpligt, att Riksdagen på detta sätt vänder sig till Kongl. Maj:t utan att i ringaste mån tillkännagifva orsaken, hvarför Riksdagen gör en så underlig framställning? Kongl. Maj:t tänker nog på och pröfvar allting, utan att Riksdagen behöfver begära det — så vida det i vissa fall ej finnes en alldeles särskild anledning. Men om man här stryker hela motiveringen, föreligger ju ingen anledning att skrifva till Kongl. Maj:t. Låter man åter motiveringen stå qvar, är det — såsom jag nyss tillät mig säga — alldeles klart, att syftet med skrifvelsen är att hos Kongl. Maj:t anhålla om nederlagsrättens upphäfvande. Vill man nu verkligen detta, så finner jag det ganska naturligt, att man också går in till Kongl. Maj:t och ber honom borttaga nederlagsrätten. Det är ju Kongl. Maj:t befogad att göra, äfven utan Riksdagens hörande. Och att Riksdagen då begär det, om den önskar det, det finner jag såsom sagdt helt naturligt.

Men dermed är icke sagdt, att jag tillråder Riksdagen att så göra. Ty, såsom jag redan framhållit, kan det ju hända, att Kongl. Maj:t tar Riksdagen på orden, och detta skulle jag för min del beklaga, eftersom ett upphäfvande af nederlagsrätten enligt mitt förmenande skulle komma att lända till skada för det allmänna bästa.

För öfrigt har man — synes det mig — alltför litet tänkt sig in i saken, oaktadt det nu är tredje gången den är föremål för Riksdagens behandling. Ty äfven om man går till Kongl. Maj:t och begär upphäfvande af nederlagsrätten för spanmål, tro herrarne, att man, om Kongl. Maj:t tillmötesgår denna begäran, sedan icke kan upplägga spanmål på nederlag? Den, som det tror, har icke tagit kännedom om nu gällande tullstadga. Ty enligt denna finnes utom nederlag något som kallas transitoupplag. Och det sistnämnda blir icke afskaffadt i samma ögonblick, som man afskaffar nederlaget; nederlag är föremål för behandling i 3:dje kap., transitoupplag i 4:de kap. af tullstadgan. Och hvad menas med transitoupplag? Jo, det är en medgifven rätt att i 16 af rikets större städer få upplägga på särskildt nederlag — det skall vara stadens — varor, äfven spanmål, och derifrån uttaga dem äfven till förbrukning inom landet. Lyckas man alltså att få bort nederlagsrätten, finnes transitoupplaget qvar. Och sålunda kan spanmål fortfarande komma att ligga på nederlag.

Nu är det alldeles icke antagligt, att Kongl. Maj:t, om Kongl. Maj:t än vill tillmötesgå Riksdagens ästundan och upphäfver nederlagsrätten, deraf skall finna någon anledning att också upphäfva transitoupplaget. Jag kan icke finna, att det ena nödvändigtvis följer af

det andra. Och man har då icke vunnit hela det syfte, man eftersträfvat. Det är en sida af saken.

Men äfven om Kongl. Maj:t upphäfd *hela* nederlagsrätten för spannmål, äfven den på transitoupplag, hvad skulle man derigenom vinna? Enligt utskottets förmenande skulle man derigenom förebygga den så kallade osunda spekulationen. Och hvad är enligt utskottets mening osund spekulatio*n*? Jo, hvarje spekulatio*n*, som icke drifves af folk med tillräckliga penningemedel. Men så snart mycket pengar finnas, blir — menar utskottet — spekulatio*n*en genast sund. Hvad nu särskildt spannmålsaffärer beträffar, hvilka skulle det sålunda vara, som drifva sund spekulatio*n* deruti i vårt land? Jo, det är de stora qvarnbolagen, de äro kapitalstarka. Det blefve alltså de, som fortfarande — och i ännu högre grad än hittills — skulle monopolisera spannmålshandeln i sina händer. Jag hemställer dock till herrar jordbrukare, om I tycken, att detta skulle vara fördelaktigare för er, om I ansen eder då hafva större utsigter att få bättre betaldt än nu, då det likväl, såsom jag vet, finnes en och annan, som konkurrerar med qvarnegarne. Men dessa enskilda spannmålshandlande, hvilkas antal, det medgifver jag, för hvarje år allt mer och mer aftager, de skulle alldeles försvinna, om de icke finge upplägga spannmål på nederlag, visserligen icke så mycket för den dermed följande räntevinstens skull — denna spelar icke någon så betydande rol härvid — utan af ett annat skäl. Ty om en handlande importerar till exempel 1,000 ton spannmål, skulle han, om nederlagsrätten afskaffades, genast betala 37,000 kronor i tull, och att skaffa denna summa för en affärsman, som icke är kapitalstark, är icke så alldeles lätt. Denna omständighet skulle alltså ensam för sig afskräcka mängen från att i spekulatio*n*syfte införa spannmål.

Visserligen tror jag icke, att genom nederlagsrättens borttagande all spannmålshandel utanför qvarnegarnes krets skulle komma att upphöra, jag föreställer mig nemligen, att det finnes många spannmålsbehof att fylla, som qvarnegarne icke kunna tillfredsställa. Men hvilka skulle då komma att göra det? Jo, så vidt jag kan förstå, utländska agenter, som hvarken äro kapitalstarka eller hafva spannmålsmagasin, men som kunna gå omkring till dem, som vilja köpa spannmål i mindre partier, upptaga order af dem och sedan per telegraf från Danmark requirera hvad som behöfs. Således skulle vi i nu förutsatta fall i stället för inhemsk spannmålshandel få handeln med spannmål dels monopoliserad hos qvarnegarne, dels en del deraf flyttad utom rikets gränser. Och detta skulle enligt min tanke lända till stor skada för handeln, men absolut icke vara af någon den ringaste nytta för jordbrukarne.

Motionären sade, att hans afsigt med att få nederlagsrätten upphäfd icke var att derigenom bereda jordbruket något ökad tullskydd, utan endast att göra den inhemska spannmålen mera begärlig på den inhemska marknaden. Detta har jag redan bemött; jag tror icke, att den effekten kommer att vinnas genom nederlagsrättens upphäfvande. Men mig förefaller det, som om vid denna eventualitet läget för landets jordbrukare skulle blifva sämre än nu. Ty ju mera man in-skränker konkurrensen bland köparne, ju svårare synes det mig skola

Om af-skaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spannmål.
(Forts.)

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.*

(Forts.)

blifva för jordbrukarne att betinga sig goda pris. Att spanmåls-
prisen äro låga här i landet, är för öfrigt icke beroende på, att
nederlagsrätten skulle göra tullskyddet mindre effektivt, såsom ut-
skottet säger, utan beror nog på — hvad också motionären anført —
att konkurrensen bland jordbrukarne är så stor; och icke lärer väl
denna konkurrens bland säljarne försvinna, derigenom att man tager
bort nederlagsrätten.

Hvad motionärens hänvisning till Tyskland beträffar, skulle det
visa sig — derom är jag öfvertygad — att, om jag vågade upptaga
kammarens tid med att redogöra för förhållandena derstädes, exemplet
från Tyskland för oss skulle vara i högsta måtto afskräckande.
Redan den omständigheten, att man på denna väg kan komma att
premiera spanmålsutförseln, kan väl åtminstone icke tilltala dem bland
oss, som icke hafva någon spanmål att sälja, och jag tror icke heller
att det skulle tilltala jordbrukarne.

Motionären yttrade också — hvilket endast var ett uppreparande
af hvad han sade förra året — att det är fullkomligt misstag, när
man påstår, att landet icke kan förse befolkningen med dess behof
af brödsäd. Han upprepar detta påstående fortfarande, oaktadt det
står i fullständig strid med hela vår officiella statistik. Och jag till-
låter mig att skänka denna större tilltro än motionärens påstående,
äfvén om det af honom anföres med aldrig så stor bestämdhet.
Faktum är, att införselsöfverskottet af brödsäd under början af detta
årtionde ökats med icke så obetydliga belopp i jemförelse med hvad
förhållandet var under början af 1880-talet. Detta åter är beroende
icke blott derpå, att jordbruket då som nu icke kunnat fylla be-
hofvet, utan också derpå, att folkmängden under samma tid vuxit
med 230,000 personer.

Men det finnes i detta sammanhang ännu en omständighet att
taga i betraktande. Det är nemligen icke absolut visst, att det är
en olägenhet för det svenska jordbruket, om det icke kan förse be-
folkningen med brödföda. De svenska jordbrukarne hafva, i stället
för att förse oss med det bröd vi behöfva, slagit sig på produktion
af en del andra artiklar, som skickas till utlandet och der försäljas.
Derigenom har också under den 10-års period, hvarom jag talat, en
ökning i värdet af utförda landtmannavaror egt rum, i det utförsels-
värdet ökats med 15 millioner kronor. Samtidigt har införselsvärdet
af brödsäd ökats endast med ungefär 4 millioner. Ett bokslut för
det svenska jordbruket skulle sålunda med afseende å handelsbalansen
komma att ställa sig ganska gynnsamt. Hårtill ber jag få föga den
anmärkningen, att, om motionären och hans vänner skulle lyckas
genomdrifva sin afsigt, nemligen att genom beredandet af ett ökad
skydd åt inhemsk råg och hvete, så uppdrifva produktionen af dessa
såden, att all införsel af utländsk spanmål blefve obehöflig, så skulle
icke detta mål kunna vinnas annat än på bekostnad af den ut-
ländska marknad för landtmannavaror, som vi redan ega, och för min
del tror jag icke, att sådant skulle vara till nytta för det svenska
jordbruket, utan tvärt om till skada.

Sådana försök, som nu äro å bane, tillåter jag mig därför att
stämpla såsom ett slags teoretiska spekulationer, hvilka, efter hvad

jag tror, icke grunda sig på insigt i sakernas verkliga sammanhang, utan som må hända framkallats deraf, att man endast fäst sig vid hvad man helst skulle önska, utan att dock tänka på i hvilket samband denna detalj står med det hela eller derpå, att en på konstlad väg framkallad partiel förbättring i jordbrukets ekonomi kan skadligt inverka på andra delar af jordbruket.

Om en sak vittnar dock utskottets utlåtande obestriddligt, den nemligen att det är svårt för jordbrukarne att få sälja sin spanmål. För min del tror jag, att så verkligen är förhållandet, eftersom alla säga det. Men hvad är mannen orsaken till denna svårighet, då ju i allt fall spanmålen åtnjuter ett tullskydd så högt som 3 kronor 70 öre per 100 kilogram? Enligt min tanke beror detta icke på något annat, än att man varit nog oklok att gifva qvarnegarne en alltför hög mjöltull. Då jordbrukarne förbehållit sig en tull af kronor 3: 70 per 100 kilogram spanmål, som de producera — och hvar och en vet, huru mycket arbete, som är förknippadt med en dylik produktion — och då det vidare är medgifvet qvarnegarne att erhålla en premie af kronor 2: 80 blott för att de mala hvad de förra producerat, så kan hvar och en, utan att vara inne i jordbruks- eller qvarntekniken, begripa, att denna proportion icke är fördelaktig för jordbrukarne. Vill man på lagstiftningens väg söka åstadkomma en förbättring i den inhemska spanmålsmarknadens läge, i den mening att man vill för jordbrukarne göra det lättare än hittills att sälja sin spanmål, bör man göra rättelse i missproportionen mellan spanmåls- och mjöltull, så att qvarnegarne icke vidare finna det förenadt med alltför stor lätthet och bekvämlighet att taga hela sitt behof af spanmål utifrån.

För öfrigt äro villkoren för en lättad afsättning af den inhemska spanmålen förenade med åtskilliga andra omständigheter, som jag haft tillfälle att något inlåta mig på i den reservation, som jag afgaf till bevillningsutskottets betänkande sista gången frågan om höjning i spanmåls- och mjöltullen förelåg till Riksdagens afgörande.

Herr talman! Jag skall be att fortfarande få yrka bifall till min reservation.

Herr friherre von Knorring: Herr talman, mine herrar! I den reservation, som herr Fredholm fogat vid utskottets betänkande, påstår han, att borttagandet af nederlagsrätten skulle medföra en effektiv förhöjning i den på spanmål nu lagda tullen. Detta påstående förutsätter naturligtvis hos honom den uppfattningen, att tullen för närvarande med hela sitt belopp verkar till förhöjning af spanmålspriset, hvilket jag förnekar. Jag vill, utan att vidare inlåta mig på denna sak, endast erinra om, att för ett par år sedan kostade rågen 10 kronor per 100 kilo. Om den gällande tullen af 3 kronor 70 öre per 100 kilo icke hade funnits, skulle nog priset ej hafva varit så lågt som 6 kronor 30 öre per 100 kilo, ty med ett sådant pris hade helt säkert icke en enda tunna råg förts i marknaden. Detta bevisar åtminstone indirekt, att tullen icke alltid verkar med hela sitt belopp.

Hvad är det nu emellertid de önska, som vilja, att nederlagsrätten skall borttagas? Jo, just att tullen skall göras mera effektiv

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.
(Forts.)*

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.*

(Forts.)

inom det belopp, som den utgör, hvilket nederlagsrätten förhindrar derigenom, att den möjliggör spekulation.

Men äfven om det förhölle sig på det sättet, som reservanten säger, att nederlagsrättens borttagande skulle medföra, att den nuvarande tullen af 3 kronor 70 öre höjdes med räntan på den af importören erlagda tullen intill försäljningsdagen och att konsumenterna till sist skulle få betala detta räntetillskott, får jag säga, att konsumenterna icke ha det ringaste bättre ställning nu, medan nederlagsrätten existerar. Reservanten medgifver själf, att begagnandet af nederlagsrätten medför ganska afsevärda kostnader för importören med afseende å tullbevakning och säkerhetsbesigtningar. Dertill tror jag äfven man bör lägga kostnaden för den skötsel, som importören utan tvifvel måste bestå säden, medan den ligger på nederlag, för att den icke skall taga skada. Dertill kommer ytterligare den ränta, som belöper sig under den tid nederlaget varar på de penningar, som betalats för spanmålspartiet. Allt detta måste naturligtvis uppgå till ganska stort belopp, kanske större än reservanten tänkt på. Nog kan man antaga för visst, att äfven konsumenterna få betala dessa kostnader.

För min del kan jag således icke gilla det resonnement, som reservanten fört i denna fråga, men deraf följer ingalunda, att jag med bestämdhet skulle omfatta den meningen, att nederlagsrätten bör afskaffas. I den form, i hvilken frågan förelåg vid 1895 och 1896 års riksdagar, röstade jag emot saken, ty då begärdes uttryckligen, att nederlagsrätten skulle borttagas; men derom är det nu icke fråga, utan endast om att åvägabringa en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning.

Jag får upprigtigt säga, att jag icke har någon bestämd åsigt i denna fråga, och jag är öfvertygad, att många af herrarne äro i samma ställning, ty frågan är alls icke så lätt att bedöma, som åtskilliga talare här framställa den. Och just därför, att jag icke har någon bestämd åsigt i frågan, kan jag icke gilla utskottets motivering, hvilken pekar direkt på nederlagsrättens afskaffande. Det är möjligt, att det kan vara förenadt med ganska stor svårighet och olägenhet att borttaga denna nederlagsrätt och att det därför icke börske. Endast Kongl. Maj:t kan emellertid göra en fullständig utredning i saken och endast Kongl. Maj:t bör göra det dels på grund af Kongl. Maj:ts tillgång på underordnade myndigheter och dels på grund deraf, att Kongl. Maj:t ensam är opartisk i frågan. Den utredning, som gjorts såväl vid 1895 och 1896 års riksdagar likasom ock den, som nu förebragts, har verkstälts antingen af protektionister eller af frihandlare, och jag får säga — ehuru jag själf tillhör de förstnämnda —, att jag icke kan erkänna de sålunda åstadkomna utredningarne såsom fullkomligt opartiska. Derfor tror jag, att man bör af Kongl. Maj:t begära den erforderliga utredningen.

Många af herrarne äro nog obenägna att rösta för en sådan skrifvelse, oaktadt densamma förefaller mig ganska oskyldig. De, som rösta emot densamma, bevisa naturligtvis dermed, att de hysa fruktan för att utredningen skall ådagalägga, att det icke finnes någon svårighet för eller uppkommer någon olägenhet af nederlags-

rättens borttagande, och att utredningen således skall medföra, att nederlagsrätten verkligen blir upphäfd, hvilket samma herrar icke vilja på grund af frihandelsprinciper utan afseende på frågans egen innebörd. Jag hemställer dock, om det kan vara skäl att resonera på det sättet? Jag vill erinra mig, att herr Fredholm i sitt första anförande nämnde, att man i motionen och utskottets kläm bort begära, att resultatet af utredningen skulle föreläggas Riksdagen. Erkännande, att detta varit lyckligast, ber jag emellertid att få påminna om, att herr Fredholm nyss yttrade, att Kongl. Maj:t tänker på allting; om så är förhållandet, hvilket jag ej betvivlar, tror jag, att Kongl. Maj:t äfven tänker på att meddela Riksdagen resultatet af den ifrågavarande utredningen, oaktadt man icke särskildt begärt det.

Ett annat skäl, som flere gånger framhållits af dem, hvilka önska en skrifvelse, är det, att man bör söka bringa frågan från Riksdagens behandling. Jag instämmer häri, och är öfvertygad, att, om skrifvelsen icke medgifves, frågan kommer igen nästa riksdag vare sig i samma eller annan form. När man ser, huru den ena frågan efter den andra går igen år efter år och upptager Riksdagens tid, finner jag lämpligt, att man söker bringa åtminstone denna fråga ur världen, i synnerhet när man kan göra det så lätt som genom aflåtande af en skrifvelse, i hvilken man allenast anhåller om en utredning af saken; mera har åtminstone icke jag åsyftat.

Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan med ogillande af dess motivering.

I detta yttrande instämde herrar *Mallmin*, *Lindblad* och *Nilsson* i Sorrod.

Herr Meyer: Herr talman! Den siste talaren yttrade, att han icke hade någon bestämd åsigt i den föreliggande frågan, och han yrkade på grund häraf i likhet med åtskilliga föregående talare, att Riksdagen skulle besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t för att begära en utredning. Men jag vill fråga: på hvilket spörsmål är det man vill ha svar genom denna utredning? Det kan icke vara något annat än detta: inverkar nederlagsrätten under vissa förhållanden hämmande på en eventuell pristegring? Jag kan emellertid bestämdt påstå, att vi alla äro öfverens om att svaret härå måste blifva jakande. På vår sida äro vi eniga om den saken, och när man läser utskottets betänkande och motionen samt hör hvad som anföres såsom skäl för motionen, så framgår tydligt, att äfven herrarne på andra sidan ha klart för sig, att nederlagsrätten under vissa förhållanden inverkar skadligt på en eventuell stegring af priset på den inhemska spannmålen. Men hvad är det då, som vållar denna skada? Man har sagt, att den skulle bestå deri, att nederlagsrätten skulle förhindra tullen att bli effektiv. Nej, det är nog icke deri skadan ligger, utan deri att nederlagsrätten förhindrar de inhemska producenterna att vid vissa tillfällen göra sig en oskäligen, fullkomligt illegitim handelsvinst, framkallad deraf, att man på konstlad väg försvårar importen af spannmål och derigenom ställer så till, att det vid vissa tillfällen icke kommer att inom landet finnas tillräckligt med spannmål för att motsvara be-

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spannmål.
(Forts.)*

Om af- skaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spanmål. hofvet. Det är alltid så, att när efterfrågan är större än tillgången, så stiga prisen, och om man kunde ställa så till, att vi stundom icke hade tillräckligt med spanmål, så blefve följden den, att de, som sitta inne med spanmålen, det vill säga de inhemska producenterna skulle göra en oskäligen vinst, till hvilken de icke äro berättigade.

(Forts.)

Det är ju alldeles uppenbart, att vid sådant förhållande behöfves alldeles icke någon utredning. Hvad som ligger bakom förslaget derom är väl icke något annat än att man genom detta skrifvelse-förslag vill vidtaga en förberedande åtgärd för att få bort den besvärliga nederlagsrätten. Nederlagsrätten behöfva dock importörerna därför, att de icke äro nog kapitalstarka för att kunna intaga så mycket spanmål, som de behöfva, om de icke få åtnjuta de fördelar, som nederlagsrätten medför. De behöfva den äfven därför, att nederlagsrätten öppnar möjlighet för reexport af det quantum, som de tagit in för mycket och som icke utan stor förlust kan säljas här i landet. Om nu denna nederlagsrätt skulle borttagas, så är det tydligt att handeln med spanmål skulle i hög grad försvåras.

Det har vidare förklarats, att denna skrifvelse skulle vara mycket oskyldig, då man blott begär en utredning af Kongl. Maj:t. Men det har deremot också framhållits af en ärad talare på stockholmsbanken, att vi möjligen aldrig skulle få del af denna utredning. Det kan nemligen mycket väl hända, att denna utredning kommer att visa hvad vi veta redan förut, eller att under vissa förhållanden nederlagsrätten kan skada den inhemska produktionen, och då kanske Kongl. Maj:t helt enkelt besluter att taga bort denna rätt, utan att höra hvad Riksdagen säger om saken. Det är just den största betydelse, som nederlagsrätten har, att den så att säga reglerar prisen och omöjliggör för stor stegring.

Den siste ärade talaren sade vidare, att om vi icke gå in på denna skrifvelse, så kommer frågan igen. Ja det är en sak, som vi icke kunna hindra, men det kan hända att, om vi också finge en utredning och denna visade att vi hade rätt, så skulle nog frågan komma upp igen, ty man skulle nog på den andra sidan underkänna en utredning, som gick i sådan riktning.

Skälet hvarför vi på denna sidan icke kunna gå med på en skrifvelse är icke att vi hysa fruktan för denna utredning, utan helt enkelt det att vi göra en eftergift genom ett sådant tillmötesgående i denna sak och en eftergift, om hvilken vi icke veta, hvart den kan leda, ty hafva vi tagit det första steget på en oriktig väg, så måste vi kanske taga ett till. Konsekvenserna äro stundom starkare än viljan. Och hvad är det för en fråga, som kommer upp igen i denna sak? Jo, det är den gamla tullfrågan, den är det och ingenting annat, som vi nu igen debattera, och det är uppenbart att, om vi nu göra den minsta eftergift, vi, som hafva till uppgift att hufvudsakligen bevaka konsumenternas intressen, vi skulle rent af förråda deras sak, som hafva skickat oss hit.

Jag ber att få yrka afslag å motionen och utskottets hemställan.

Med herr Meyer förenade sig herrar *Svensson* i Karlskrona, *Olsson* i Åsak, *Bruzelius*, *Aulin* och *Sjövall*.

Herr Bergendahl: Herr grefve och talman! Jag har blifvit uppfordrad att yttra mig på grund af det klander, som rigtats mot utskottets motivering. Herr vice talmannen, motionären och nu senast friherre von Knorring hafva uttalat sina betänkligheter mot densamma på grund deraf, om jag förstått dem rätt, att den skulle peka alldeles direkt på en önskan att borttaga nederlagsrätten. Det kan väl vara sant att, när man ser förevarande betänkande, ur densamma kan framgå, som det tyckes, en önskan i detta afseende, men om man går till slutet af denna motivering, så säger utskottet der: »Dock synes det utskottet kunna ifrågasättas, huru vida icke en blott inskränkning i rätten att på nederlag upplägga spanmål skulle kunna vara tillfyllestgörande för vinnande af nämnda syfte», och af utskottets kläm framgår ju alldeles uppenbart, att utskottet icke haft något sådant syfte med sin motivering.

*Om af-
skaffande af
rättigheten
att på neder-
lag upplägga
spanmål.
(Forts.)*

Herr Fredholm säger emellertid alldeles bestämdt, att utskottets förslag pekar mot borttagande af nederlagsrätten, och han är till och med så rädd för att det kunde af regeringen så tydas, att han påstår, att regeringen, om en sådan här skrifvelse antages, skall framkomma med ett förslag om nederlagsrättens borttagande. Det är ju emellertid alldeles icke riktigt, och herr Fredholm såsom ledamot af bevillningsutskottet borde mer än någon annan hafva studerat utskottets kläm. För öfrigt må gerna motiveringen bortfalla, ty det står dock kvar en hemställan om en skrifvelse, och jag hyser den tanke om regeringen, att den mycket väl kan utreda denna sak blott på grund af utskottets kläm utan någon motivering.

Det är icke så underligt tycker jag, att man kan ästunda att få en utredning i denna fråga. Denna nederlagsrätt är ju en ett par hundra år gammal institution, och kan man icke då tänka sig, att i den böra införas några förändringar, eller att den bör ställas på något annat sätt än nu? Jag tycker, att det endast ur denna synpunkt icke är så origtigt att söka få fram en skrifvelse med begäran om en utredning.

Innan jag slutar vill jag fästa mig vid ett uttalande, ett mycket gammalt uttalande, som den ärade representanten på stockholmsbänken hade. Jag tror, att jag redan vid ett par föregående tillfällen har funnit mig föranlåten att yttra mig om detsamma. Han upprepade emellertid nu det gamla påståendet, att vårt land icke kan åstadkomma tillräckligt med brödsäd. Jag vill då åter hänvisa reservanten till hvad jag förut uttalat, eller att på 1850-talet Sverige exporterade mera spanmål än det importerade, och af statistiska undersökningar, som jag för 3 eller 4 år sedan gjorde och hvilkas resultat jag framlade här i kammaren, visar sig, att i samband med befolkningens ökning åkerarealen ökats lika mycket, så att det der gamla påståendet, herr Fredholm, håller verkligen icke streck.

Jag har icke något yrkande att göra, utan har blott ansett mig skyldig att försvara utskottets motivering.

Herr Erickson i Bjersby: Blott några få ord. Hvad herr Eriksson i Bäck rekommenderade åt mig, anser jag mig icke böra

Om af-skaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spannmål. taga emot, utan det får herr Eriksson taga tillbaka. Jag känner redan och förstår alltsammans bättre än han.

Herr Fredholm påstod, och dervid måste han mena äfven mig, att denna motions framläggande grundade sig uteslutande på teoretiska spekulationer. Men, herr Fredholm, är det någon, som grundar sina idéer på teoretiska spekulationer, så är det väl i främsta rummet herr Fredholm sjelf. Jag kan åtminstone icke förstå, huru han kunnat komma till sin åsigt i denna fråga annat än genom teoretiska studier. Han sitter vid sitt skrifbord och har framför sig jordbruks- och handelsstatistiken och kanske agrikulturkemien också, och derur hemtar han sin kunskap om huru vårt jordbruk och äfven vår handel skola skötas och huru för dessa näringar bör lagstiftas. Det är ju naturligt, att han då sätter handeln i första rummet, eftersom han representerar Sveriges största handelsstad. Våra praktiska inlägg mot hans uppfattning betyda för honom intet.

Gent emot herr Meyer vill jag säga, att om det vore så, som han tycktes antyda, eller att nederlagsrätten är behöflig för att vid behof lätt kunna importera spannmål och att den blott i sådant fall användes, så skulle jag icke hafva något emot denna nederlagsrätt. Men det måste väl herr Meyer sjelf erkänna, att importen icke grundar sig blott på behovet här i landet, utan att det är egentligen en ren handelsspekulation, som bestämmer importens storlek.

Här upprepas allt fortfarande, att nederlagsrätten behöfves, därför att, om man någon gång importerat för mycket, man skall utan att förlora erlagd tullavgift kunna reexportera varan. Jag har aldrig ens hört omtalas, att någon spannmålsimportör reexporterat något af sin import, och jag tror icke heller, att under nuvarande förhållanden sådant kommer att ske.

Öfverläggningen var härmed slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan men med ogillande af utskottets motivering och dels afslag å så väl nämnda hemställan som den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen gaf propositioner på hvartera af dessa yrkanden samt äfven på rent bifall till utskottets hemställan; och fann herr talmannen propositionen på afslag vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes. I följd häraf gaf herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, förnyade propositioner å dels rent bifall till utskottets hemställan och dels bifall till nämnda hemställan men med ogillande af motiveringen; och förklarades nu den senare propositionen hafva flertalets mening för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, hvarför nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående bevillningsutskottets förevarande utlåtande n:o 6 antager yrkandet om bifall till det af herr vice talmannen under öfverläggningen framställda förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda voterings antagit yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spannmål.
(Forts.)

Denna första votering utföll med 75 ja och 122 nej; och erhöll i följd deraf propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som beträffande bevilningsutskottets förevarande betänkande n:o 6 afslår såväl hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

I denna senare votering röstade 128 ledamöter ja och 69 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med jappropositionens innehåll.

§ 10.

Härefter föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6 i anledning af väckta och till utskottet remitterade motioner med förslag om ändrade bestämmelser angående barn, som döpas i okända föräldrars namn. *Om ändrade bestämmelser angående barn, som döpas i okända föräldrars namn.*

I motion, n:o 21, hade herr A. T. Pettersson i Österhaninge hemställt, »att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t föranstalta, att mom. 7 i kongl. brefvet den 17 oktober 1778 helt och hållet upphäfves eller, om detta sig ej göra låter, i förut angifvet syfte ändras.»

Herr E. L. M. Hedin i Torp åter hemstälde uti motion, n:o 78, »att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t tacktes vidtaga åtgärder för ett tillägg i Kongl. Maj:ts nädiga förordning af den 6 augusti 1894 på så sätt, att barnaföderska, som vill vara okänd, åligger, då hon genom barnmorska eller annan person för inskrifning i kyrkobok anmäler af henne framfödt barn, förete vederbörligen styrkt intyg från person, som förbundit sig mottaga detta barn till fostran och, om densamma tillhör annan församling, betyg från vederbörligt pastorsembete om personens lämplighet till ifrågavarande kall; företes icke ett sådant betyg, är barnets moder skyldig gifva sig till känna för pastor i den församling, der barnet blifvit framfödt, till trygghet för barnets ordentliga uppfostran.»

Om ändrade
bestämmelser
angående
barn, som
döpas i
okända för-
äldrars
namn.
(Forts.)

Med anledning häraf hemstälde nu utskottet: »att Andra Kam-
maren för sin del beslutar, det Riksdagen i skrifvelse till Konungen
behagade anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t *dels* låta utreda, om och
på hvad sätt sådan ändring af mom. 7 i kongl. brefvet den 17 okto-
ber 1778 angående barnamord jemte andra dermed i sammanhang
stående författningsbestämmelser må kunna företagas, att moderns
namn blifver fortfarande skyddadt mot offentliggörande, men, till
upplysning och ledning i vissa af Kongl. Maj:t uppgifna och be-
stämda fall, på lämpligt sätt antecknadt, *dels* ock att, så fort ske
kan, till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen
kan föranleda».

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Motionären herr A. T. Pettersson
har i sin motion föreslagit, »att Riksdagen i skrifvelse till Konungen
behagade anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t föranstalta, att mom. 7 i
kongl. brefvet den 17 oktober 1778 helt och hållet upphäfves eller,
om detta sig ej göra låter, i förut angifvet syfte ändras. Således,
om motionen bifölles, hade Kongl. Maj:t fria händer att vid den
pröfning, som på grund af motionen skulle af Kongl. Maj:t företagas,
se till, huru vida det låte sig göra att upphäfva hela detta omhand-
lade kongl. bref; skulle det icke låta sig göra, utan för stora svårig-
heter uppreste sig deremot, föreslås i motionen alternativet, att
brefvet skulle till vissa delar ändras för framtida efterrättelse. Om
man läser den motivering, som nyssnämnde motionär anført för sin
motion, går den ut på brevets fullständiga upphäfvande. Läser man
sedan den historiska utredning, utskottet egnat denna motion, går den,
likom utskottets motivering, äfvenledes ut på, att detta bref skulle
upphäfvas. Men sedan kommer utskottet och säger, att svårigheter
möta i fråga om att helt och hållet upphäfva brefvet; därför vågar
utskottet icke tillstyrka motionen i dess helhet. Men i denna moti-
vering, som utskottet begagnat, finnes icke med ett ord angifvet,
hvari denna svårighet skulle bestå. Jag tycker då för min del, att
alla skäl tala för att motionen i sin helhet tillstyrkes, när man ej
får veta det minsta om hvari hindret skulle ligga för att motionärens
önskan i dess helhet blefve uppfylld.

Jag tror därför, att kammaren gjorde klokast, för den händelse
kammaren gillar motionärens förslag, om den återremitterade ärendet
till utskottet för förnyad behandling, så att utskottet dervid antingen
finge uppgifva de skäl, som lägga hinder i vägen för genomförande
af motionärens förslag i dess helhet eller ock framlägga ett skrifvelse-
förslag sådant som motionären åsyftat. Jag tror, att man kan med
skäl fordra detta. För min del skulle jag icke ha någonting emot
att yrka bifall till motionen sådan den föreligger. Men det är möj-
ligt, att äfven motionens kläm behöfde något ändras, så att den stode
i sammanhang äfven med motionären herr Hedins förslag.

Jag tager mig således friheten att yrka, herr talman, det ut-
skottets förslag måtte till utskottet återremitteras, på det att utskottet
måtte komma fram med en utredning af ärendet, som föranleder

dertill, att motionärens förslag tillstyrkes i vidsträcktare mån än nu i detta utskottsutlåtande är fallet.

Häruti instämde herr *Holmgren* i Varnhem.

Herr Zotterman yttrade: Såsom den förste talaren nyss yttrade, har utskottet funnit denna fråga vara af synnerligen djupgående beskaffenhet och därför egnat den en så ingående behandling, som här förekommit, på det en hvar, som önskade taga reda på dess verkliga innebörd, skulle kunna göra det. Men man måste också medgifva på samma gång, att det är en mycket ömtålig fråga, hvilken måste behandlas med synnerligen stor försigtighet och betänksamhet. När nu utskottet har kommit till det resultat, som här föreligger, har utskottet gjort det efter öfverläggning med så väl motionärerna som ock åtskilliga andra personer, som kunde komma att uttala sig i denna fråga; och vi hafva samtliga under dessa öfverläggningar kommit till det resultat, att det är bättre att vinna något än intet. Om herr Persson i Stallerhult är så pass intresserad för framgången af denna fråga, att han helst vill ha hela momentet upphäfdt — såsom ock utskottet anser vore det bästa —, så borde han, synes det mig, vara ense med utskottet i derom, att det är bättre att få något åtgjordt i frågan än intet alls. Hvilka äro då de betänkligheter, som kunna tala emot ett fullständigt upphäfvande af momentet? Jag försäkrar kammaren, att dessa betänkligheter äro af den art, att jag anhåller att här slippa tala om dem; de framlysa nog i betänkandet.

Jag ber att få inskränka mig till hvad jag nu yttrat och anhåller, att kammaren måtte biträda utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner af herr talmannen gifvits å hvartera af de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan; och skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 11.

I ordningen förekom dernäst Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förbud mot försäljning eller spridning af i lungsot (tuberkulos) afliden persons tillhörigheter, innan smittrening (desinfektion) deraf verkstälts.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, det Andra Kammarerna måtte för sin del besluta, att ifrågavarande, af herr *J. Nilsson* i Sorröd afgifna motion för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr Nilsson i Sorröd: Herr talman, mine herrar! Ehuru jag förmodligen kan hysa en helt ringa förhoppning att åstadkomma någon

Om ändrade bestämmelser angående barn, som döpas i okända föräldrars namn.
(Forts.)

Ang. förbud mot försäljning af i lungsot afliden persons tillhörigheter m. m.

*Ang. förbud
mot försälj-
ning af i
lungkot
af lifden
persons
tillhörigheter
m. m.
(Forts.)*

förändring i det slut, hvartill utskottet kommit, vill jag dock med några ord vidröra utskottets motivering.

Utskottet säger deri till en början, att utskottet, som varmt uppfattar motionens behjertansvärda syfte, tror sig veta, att på flera ställen inom landet åtgärder i den vägen blifvit träffade, då redan vår nuvarande helsovärdsstadga ger vederbörande rättighet att vidtaga smittrening och andra åtgärder i motionens syfte efter smittosamt sjuka personer». Ja, det är riktigt att vi hafva en helsovärdsstadga, som medgifver och påbjuder ett sådant tillvägagående, men jag ber att få fästa herrarnes uppmärksamhet derå, att den i min motion åsyftade sjukdomen, lungkot, icke är af alldeles samma natur som de öfriga vanligen förekommande smittosamma sjukdomarne. I fråga om dessa senare, de så kallade epidemierna, såsom difteri, skarlakansfeber och smittkoppor, är det stadgadt, att om en sådan sjukdom yppar sig å en ort, det åligger kommunalnämnden derstädes att derom underrätta Konungens befallningshafvande eller provinsialläkaren. Från den ort jag tillhör har jag icke hört något fall, då det beträffande lungkot förekommit, att sådan åtgärd blifvit vidtagen eller ifrågasatt. Och detta beror helt naturligt derpå, att denna sjukdom icke är af den beskaffenhet, att den såsom de epidemiska sjukdomarne på en och samma gång nedlägger flera af en familjs medlemmar på sjukbädden. Detta hindrar dock ej, att de den ena efter den andra kunna komma att en längre tid blifva lidande af sjukdomen, som i de allra flesta fall medför en säker död.

För det andra anför utskottet: »Ty värr finnas dock ännu på många ställen inom vårt land, i synnerhet på landsbygden, ej tillräckliga förutsättningar för att en så detaljerad lagbestämmelse, som den motionären åsyftat, skulle kunna tillämpas».

Herrarne torde erinra sig, att det icke är någon direkt lagförändring, som jag ifrågasatt, utan endast en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Utskottet tyckes hafva fäst sig vid att jag ifrågasatt, att de kommunala myndigheterna eller annan myndighet, som Kongl. Maj:t kunde komma att utse för att derom föranstalta, skulle hafva rätt att låta förstöra i lungkot af lifden persons kläder och andra tillhörigheter af ringa värde, hvilka kunde anses smittoförande. En sådan förstöring kunde, utom genom förbränning, såsom jag antydtt i motionen, naturligtvis äfven ske på andra sätt, såsom genom nedgräfning eller förstöring medels frätande ämnen. Den på sådant sätt uppkomna förlusten borde uppenbarligen ersättas af statsverket. Med afseende härå ber jag få fästa uppmärksamhet på huru det ställer sig, då smittosamma kreaturssjukdomar yppa sig, och vi lära få medgifva, att i sådant fall många gånger betydligt större utgifter af allmänna medel kunna blifva nödvändiga såsom godtgörelse för uppkommen förlust än hvad förhållandet skulle blifva i det fall jag åsyftat. Många af herrarne hafva helt säkert någon gång tittat in i ett fattigmans hem och då tvifvels utan funnit, att de bäddar, som en sjuk der kan hysas uti, äro af en mycket primitiv och billig beskaffenhet. Nu är det ändå på det sättet, att det är många fattiga hem i vårt land, der man anser sig hafva gjort en eröfring, om man för billigt pris eller till skänks kan komma åt det må vara huru dåliga kläder

som helst, som kunna komma ifrån ett dylikt hem. Besinnar man då, hvilka svåra följder det kan medföra att vinna en sådan tillökning i sitt bohag, så tror jag, mina herrar, att vi kunna vara öfverens om, att, huru billigt priset än är, det dock är ett allt för dyrt förvärf.

Det har för öfrigt händt icke blott de fattiga, utan äfven burgnare familjer, att smittämnen på detta sätt blifvit öfverförda till friska människor och lagt dem i en förtidig graf.

Slutligen säger utskottet, att det hyser den meningen, att, om frågan nu blir afslagen, »Kongl. Maj:t i en snar framtid, efter att hafva låtit utreda, huru tuberkulosens utbredning kraftigast skall kunna motarbetas, för Riksdagen kommer att framlägga förslag i detta syfte». Detta är enligt min tanke en ganska egendomlig föreställning. Utskottet tyckes vara af den åsigten, att, om Riksdagen afslår motionen, Kongl. Maj:t skall i en snar framtid komma med förslag i ämnet. Medgifvas måste väl, att en sådan logik är något ovanlig. Man brukar annars bifalla ett förslag, om man vill hafva det igenom, och söker icke ernå detta syfte genom att afslå förslaget. Det skulle enligt min tanke vara ganska egendomligt, om vi under den närmaste tiden hade att motse ett förslag af Kongl. Maj:t, om Riksdagen nu går att afslå motionen.

Herr talman! Ehuru jag icke alls känner, om jag kan påräkna några sympatier för motionen eller icke, så skall jag dock tillåta mig att yrka bifall till densamma och afslag å utskottets hemställan.

Herr Björck: Utskottet har, som vi hört, sagt, att det uppfattar motionens behjertansvärda syfte, och det må väl utskottet göra, ty frågan om tuberkulosens hämmande har den allra största betydelse. Det finnes ingen sjukdom, som så härjar i vårt land som denna. Den kräfver det jemförelsevis största antalet offer. Af alla de andra smittosamma sjukdomar, som härja i vårt land, dö ej så många personer årligen som i tuberkulos, hvilken sjukdom för hvarje år kräfver 12,000 offer endast i vårt land. Detta är mera, tror jag, än hvad någon koleraepidemi kraft på ett år. Det värsta af allt är, att sjukdomen tyckes snarare till- än aftaga. Jag undrar därför icke på, att både motionären och andra af hjertat önska, att kraftiga åtgärder måtte vidtagas mot denna sak.

När man nu vet, huru öfverförandet af tuberkulos- eller lung-
sotssmitta går till, nemligen genom att de lungsigtige upphosta en massa tuberkelbaciller, som, sedan upphostningarne torkat in på golvet eller andra ställen och genom nötning pulvriserats, blandas i luften, intränga i lungorna hos förut friska individer och hos dem framkalla tuberkulos, så är det nog mycket behjertansvärdt hvad motionären i detta fall har sagt.

Men det måste dock, för att en sådan sak skall kunna komma till stånd, finnas vissa förutsättningar. Motionären förutsätter, att ordentlig desinfektion eller smittrening skulle kunna ske efter personer, som afidit i tuberkulos. Inom mitt distrikt har jag äfven sökt åstadkomma sådan, så långt jag kunnat, genom att gifva instruktioner för smittrening inom de olika kommunerna. Detta mitt sträfvan-
de har understöds derigenom att landstinget välvilligt lemnat ett

Ang. förbud
mot försälj-
ning af i
lungsot
af liden
persons
tillhörigheter
m. m.

(Forts.)

*Ang. förbud
mot försälj-
ning af i
lungsot
aftiden
persons
tillhörigheter
m. m.
(Forts.)*

anslag till anställande af sjuksköterskor, som äro underkunniga i sättet för smittrenings verkställande och dels sjelfva kunde utföra sådan, dels kunde instruera kommunernas desinfektörer. Men der detta icke finnes — och det är på de flesta ställen i vårt land — der är det alldeles omöjligt att utföra smittrening, och der är alltså en sådan lagstiftning, som motionären föreslagit, ändamålslös. Att antaga en dylik lagstiftning, innan den nämnda förutsättningen är för handen, vore detsamma som att bygga ett hus på det sätt, att man lade taket, innan man lagt grunden och uppfört väggarne. Vill man på ett verksamt sätt motarbeta tuberkulosen och andra smittosamma sjukdomar, så tror jag att det bästa man kan göra är, att hvar och en på sitt landsting väcker förslag om anställande af sjuksköterskor, som äfven äro kunniga i smittrening. Då kan det förslag, som motionären framställt, vinna anklang. Men så länge nämnda förutsättning icke finnes, tror jag ej, att det tjenar mycket till att få en sådan lagstiftning till stånd.

Helsovärdsstadgan ger dock rättighet att företaga åtgärder så väl mot denna som andra smittosamma sjukdomar. Vi hafva många paragrafer i helsovärdsstadgan, som kunna användas i denna riktning, såsom §§ 4, 10, 13, 23, 27 mom. 2, 28 mom. 1, 30 och 34. Alla dessa bestämmelser gifva de kommunala myndigheterna rättighet att i vissa fall ingripa lika väl då det gäller denna som då det gäller andra smittosamma sjukdomar. Visserligen få icke de kommunala myndigheterna requirera provinsialläkaren såsom vid andra smittosamma sjukdomar, men de kunna dock förhindra försäljningen af sådana smittoförande effekter, som här äro i fråga. Jag har många gånger uppträdt mot att sådana tuberkelsmittade effekter skulle få försälas, och jag har dervid icke rönt något synnerligt motstånd, när befolkningen väl blifvit öfvertygad om, att försäljningen innebure en fara, derest icke effekterna blifvit grundligt smittrenade. Icke heller har jag rönt synnerligt motstånd, när jag fordrat uppträffandet af mindre värdefulla effekter, som blifvit smittade genom tuberkelsjukas upphostningar.

Jag vill härmed alls icke hafva sagdt, att en sådan lag, som motionären föreslagit, skulle vara obehöflig. Tvärt om anser jag det mycket behöfligt att få en sådan lag, när man väl har förutsättningar derför.

Motionären yttrade nyss i sitt anförande, att det vore en besynnerlig logik att nu afslå hans förslag i förhoppning, att Kongl. Maj:t deraf skulle föranledas att framkomma med fullständig utredning angående de åtgärder, som borde vidtagas för tuberkulosens bekämpande. Men utskottet har icke sagt, att det ena skulle bero af det andra, utan blott, att utskottet hoppas, att Kongl. Maj:t skall gå i författning om en sådan utredning. Och utskottet har så mycket mindre anledning antaga, att Kongl. Maj:t skall underlåta att taga detta steg, som en sådan lagstiftning förekommit i många andra kulturländer, och nu senast i norska stortinget framlagts ett förslag i detta syfte. Under sådana omständigheter har utskottet med allt fog kunnat hysa den förhoppningen, att Kongl. Maj:t äfven här i landet skulle taga hand om denna så behjertansvärda sak och efter verk-

stald utredning inkomma till Riksdagen med förslag till frågans lösning. Väcker ingen annan motion derom, så skall jag göra det med det snaraste, men jag är öfvertygad om att Kongl. Maj:t äfven utan uppmaning från Riksdagen skall af egen drift taga frågan om hand. Jag hoppas, att detta skall ske, men med de förutsättningar, som nu finnas, tror jag ej, att motionären skulle vinna mycket med sin motion, äfven om den komme fram till Kongl. Maj:t, och jag får därför, ehuru med svidande hjerta, yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. förbud
mot försälj-
ning af i
lungsot
aftiden
persons
tillhörigheter
m. m.
(Forts.)*

Herrar *Wallis* och *Jansson* i Taberg instämde med herr Björck.

Herr Odenocrants: Herr grefve och talman, mina herrar! Ehuru jag erkänner, att utskottet kanske icke kunnat komma till något positivt resultat med anledning af föreliggande motion, så har jag dock den känslan, att utskottet må hända väl knapphändigt behandlat den viktiga fråga, som beröres i motionen, jag menar, att det är en för hela landet ofantligt viktig sak, att något göres för att undanröjda den svåra fara, som ligger deruti, att generation efter generation uti smittfyllda bostäder ådrager sig tuberkulos. Denna sjukdom medför ju i vårt land flera dödsfall än akuta epidemier, såsom den ärade föregående talaren redan sagt.

Nu har motionären i sin motivering talat om, att vi hafva att vänta sanatorier till lungsotens bekämpande, och det är ju sant, att vi genom Hans Maj:t Konungens högsinta beslut hafva att motse anläggandet af sådana. Men dessa sanatorier äro sjukvårdsanstalter, afsedda att bringa hjälp till dem, som redan äro angripna af sjukdomen. Ur samhällets synpunkt är det framför allt viktigt, att någonting göres för att motarbeta smittans spridning. Såsom ett af de viktigaste medlen i nämnda syfte, skulle jag vilja framhålla, att en grundlig desinfektion vidtages af sådana bostäder, deri tuberkulösa personer lidit och dött, innan de åter uthyras eller utlemnas till nya innehafvare.

Den siste talaren sade, att helsovårdsstadgan redan nu medgifver eller till och med föranleder vederbörande myndighet att ingripa för att vidtaga sådana åtgärder, och deri måste jag i viss mån gifva honom rätt. Men jag befarar dock, att föreskrifterna i denna fråga icke äro nog kategoriska, för att vederbörande — öfverallt åtminstone — skola finna sig pligtiga att med tillräckligt allvar, tillräcklig kraft gripa in i sådana fall. Derför skulle ett uttalande från Riksdagen, att den önskade att något gjordes särskildt för undanrödjande af tuberkelsmitta i bostäder, vara af synnerlig vigt.

Kanske är det dock icke möjligt att på grund af den nu föreliggande motionen få till stånd en skrifvelse till Kongl. Maj:t i detta syfte, och jag skall därför icke göra något yrkande, allra helst som jag hörde den siste talaren vara benägen att lägga fram en motion i denna riktning.

Jag har sålunda, herr grefve och talman, för närvarande intet yrkande att göra.

Härmed var öfverläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Vid föredragning härafter af sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, begärdes ordet af

Herr Fredholm, som yttrade: Herr talman! Det är icke för att uttala mig om det slut, hvartill utskottet i föveliggande betänkande kommit, som jag begärt ordet; jag delar nemligen fullkomligt den uppfattning, som utskottet gifvit uttryck åt, då det säger, att »fullmäktige under den tid, utskottets nu företagna granskning omfattat, hafva med nit och omtanke fullgjort ifrågavarande uppdrag».

Men jag har velat begagna mig utaf detta tillfälle för att framhålla en sak, som inom vissa kretsar väckt oro, och enligt mitt förmenande berättigad oro. Det förhåller sig nemligen så, att man trots sig veta, att antalet platser på referent- och åhörareläktarne i det nya riksdagshuset kommer att bli detsamma som det nu är i det gamla, eller åtminstone icke nämnvärdt större. Med kännedom om de olägenheter, som äro förenade med det knappa utrymme som nu råder på dessa läktare, synes det mig, som om det varit mycket önskvärdt, att rättelse härutinnan kunnat vinnas uti det nya riksdagshuset. Om *någon* byggnad får anses vara afsedd för offentligheten, så är det väl ett riksdagshus, och då bör man väl se till, att man der beräknar godt utrymme för allmänheten. Denna olägenhet af ett allt för trångt utrymme för allmänheten måste ju framdeles komma att ökas, då byggnaden är beräknad att stå i århundraden, ökas i samma mån, som antalet resande och folkmängden i Stockholm växa.

Jag har velat säga detta, på det att riksdagshuskomitén måtte benäget taga framhållna brist på utrymme i betraktande. Det vill synas mig, som om det icke skulle möta hinder för att i nämnda hänseende få rättelse till stånd. Ty då man tager kännedom om riksdagshuskomiténs berättelse och hvad deri säges om arbetena på ritkontoret, vill det synas, att dessa arbeten icke äro så långt framskridna, att deri skulle ligga något hinder för att få en rättelse till stånd.

Jag har tillåtit mig till protokollet anföra detta, i hopp om att mina ord måtte tagas i välvilligt betraktande af riksdagshuskomitén.

Herr von Friesen: Riksdagshuskomitén har nog på senaste tiden haft stor anledning att taga denna fråga under särskildt öfvervägande.

Emellertid vill jag fästa den ärade talarens uppmärksamhet på, att grundläggningen till nya riksdagshuset nu är fullbordad, att någon sådan ändring i planen för riksdagshuset, hvilken skulle medföra ändring af sjelfva grunden, icke längre är möjlig att åstadkomma.

Det hade varit synnerligen önskvärdt, om de anmärkningar, som nu blifvit framställda, framkommit långt före detta, emedan det då

varit mycket större utsigter att få till stånd erforderliga förändringar. Jag tror mig emellertid kunna utlofva, att alla de förändringar, som, med bibehållande af den nuvarande grunden äro möjliga att vidtaga och som kunna lända till förbättring i de nu omnämnda förhållandena, nog också skola blifva af fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret genomförda.

Vidare anfördes icke. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Efter föredragning vidare af bevillningsutskottets memorial n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punkten 3:o) i bevillningsutskottets betänkande n:o 2, i anledning af väckta motioner om ändringar i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894, blef den af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringsproposition af kammaren godkänd.

§ 14.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 8, i anledning af väckt motion om fördelning af skatten för tillverkning af bränvin.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 181, hade herr *J. Andersson* i Öhrstorp föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att tillverkningskatten å bränvin skall så fördelas, att staten erhåller fem tiondedelar, samt att fem tiondedelar inlevereras till statskontoret för att utgå till landsting och sådana städer, som ej deltaga i landsting, med en tiondedel och till dessa städer jemte öfriga städer och landskommuner efter invånareantalet räknadt med fyra tiondedelar.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde

Herr *Andersson* i Öhrstorp: Mina herrar! Jag skall nu icke tillåta mig att framställa något yrkande, då jag finner att bevillningsutskottet så enhälligt afstyrkt min motion; frågan kan ju dermed också anses fallen.

Men de skäl, som varit bestämmande för utskottets afstyrkande, gifva mig anledning uttala den förhoppning, att frågan om fördelning af bränvinsförsäljningsafgifterna, på sätt jag i min motion föreslagit, till lindring af skattebördan, genom detta afstyrkande icke för all framtid tillbakavisats.

Det skäl, som utskottet hufvudsakligen anført mot bifall till min motion, skulle nu vara det, att frågan redan vore föremål för kommunalskattekomiténs behandling. Jag vill då blott uttala den förhoppning, att frågan måtte der vinna den grundliga och välvilliga utredning, som man har skäl att förvänta; och jag är också öfvertygad om att, på samma gång kammaren godkänner bevillnings-

utskottets här anförda motivering, frågan derigenom förts framåt eller åtminstone kommer att blifva af skattekomitén uppmärksammas.

Jag har intet yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Likaledes bifölls bevillningsutskottets härefter föredragna memorial n:o 9, angående ändring af gällande bestämmelser rörande stämpelförsäljningsmans och stämpelkontrollants rätt till provision.

§ 16.

*Angående
vissa ändringar i landstingsförordningen.*

Föredrogs vidare lagutskottets utlåtande n:o 24, i anledning af väckt motion angående vissa ändringar i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 44, hade herrar *Sten Nordström, Adolf Ericson* i Ransta och *L. P. Mallmin* hemställt, att Riksdagen ville för sin del antaga följande ändringar uti nu gällande landstingsförordning:

§ 16. Tjenstgöringstid för landstingsman är två år, räknadt från och med den 1 september det år, då valet skett; dock med rätt för nyvald landstingsman att dessförinnan till sekreteraren insända motion till landstinget.

§ 22. Landstingsman, som utan sålunda anmaldt, af landstinget godkändt förhinder uteblifver, skall böta till landstingskassan för hvarje dag, han är frånvarande, sex kronor, men dubbelt, om han uraktlåter att underrätta suppleanter eller göra anmälan hos landstinget, på sätt 21 § föreskrifver.

§ 24. Landstingsman eller suppleant åtnjuter dagtraktamente med sex kronor för hvarje dag, som han vid landstinget tjenstgör jemte ersättning för resekostnaden fram och åter, beräknad efter skjutslega för två hästar der icke jernväg är att tillgå eller ångbåtslägenhet begagnas, men efter afgiften i första klassens vagn på jernväg, der sådan finnes, och för hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på ångfartyg, der resan så medelst sker.

§ 32. Rättighet att vid landstinget väcka nya förslag tillkommer Konungens befallningshafvande samt hvarje medlem af landstinget.

Nytt förslag bör, för att komma under behandling, innefatta ett ämne inom landstingets befogenhet, vara skriftligen uppsatt och senast trettio dagar före landstingets början aflemnadt till sekreteraren, hvilken det åligger att inom åtta dagar derefter låta trycka samtliga framställningar, skrivelser och motioner samt med posten skyndsamt afsända ett exemplar deraf till landstingets ordförande och hvar dess ledamot.

På anförda skäl hemställde nu utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

*Angående
vissa ändrin-
gar i lands-
tingsförord-
ningen.*

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

(Forts.)

Herr Ericson i Ransta: Herr talman, mina herrar! Under de år, jag haft nöjet tillhöra Vestmanlands läns landsting har jag nogsammt erfarit, att de viktiga framställningar landstinget haft att behandla kommit landstingsmännen bra sent till del. Det är, såsom herrarne veta, blott fjorton dagars tid, som landstingsmännen hafva på sig för att taga del af motionerna, men härtill kommer ock att tid åtgår för handlingarnas tryckning och utdelning. Under sådana förhållanden kan ju förberedelsetiden vara tillräcklig på de trakter, der kommunikationerna medelst postverket gå fort och hastigt, men värre är det på de trakter af landsbygden, der posten oftast icke utdelas mer än en gång i veckan. Der kan det således lätt hända, att landstingets framställningar icke komma landstingsmännen till del förr än sista dagarne före landstingets början. Då nu landstingets förhandlingar i regel icke fortgå mer än tre dagar, är det tydligt, att dess arbeten måste med hastighet pådrifvas. Det är därför nästan alldeles omöjligt för landstingsmännen att taga tillräcklig del af de viktiga framställningar, som göras till landstinget.

Det var med anledning häraf, som jag förra året här väckte förslag om att tiden för motioners afgifvande till landstinget skulle bestämmas till trettio dagar före dess början. Utskottet behagade emellertid afstyrka min motion, och då frågan behandlades inom denna kammare var jag sjuk och hade därför icke tillfälle att bemöta utskottets afslagsyrkande. Jag har därför i år underskrifvit en motion i samma syfte, men med något vidsträcktare tillämpning af den utaf mig framhållna principen. Äfven nu har emellertid lagutskottet afgifvit ett afstyrkande utlåtande; och jag skall därför be att få bemöta de anmärkningar, som utskottet gjorde i fjol mot min motion och nu i år åter upprepat.

Utskottet säger, att kommunikationsväsendet under de senare åren så har förbättrats, att till landstinget gjorda framställningar derigenom kunna hastigare komma landstingsmännen till del. Ja, detta är nog sant beträffande vissa orter af vårt land, men på andra sådana är förhållandet icke så. Samma olägenheter härutinnan, som jag i min föregående motion påpekat, gälla fortfarande för stora delar af vårt land. Jag vill, mina herrar, fästa uppmärksamheten på, att postgången på landsbygden ofta icke är så snabb, som önskligt vore. Till somliga kommuner kommer posten ofta blott en eller två gånger i veckan, och till på köpet måste man då sjelf afhemta sin post, hvilket allt gör, att den ofta nog kommer en alldeles för sent till handa.

Vidare säger utskottet, att framställningarna till landstinget komma landstingsmännen till del genom tidningarna. Men tidningarna kunna naturligtvis icke sjelfva få del af dessa framställningar förr än de blifvit tryckta, och dessutom innehålla tidningarna vanligtvis endast ett kort omnämnande af hvarje till landstingets afgörande

Angående
vissa ändrin-
gar i lands-
tingsförord-
ningen.
(Forts.)

föreliggande fråga, men icke något af sjelfva motiveringen eller någon utredning angående framställningens innehåll.

Utskottet säger vidare, att det icke kan för landstingsmännen vara af behovet påkalladt att få i förtid taga del af framställningarna och läsa dem, ty det vore bättre, om landstingsmännen sammanträffade på landstinget med sina kamrater samt med dem resonerade och utbytte åsikter om de gjorda framställningarna. Men just för att kunna resonera och utbyta åsikter i dessa frågor fordras väl, att man förut något genomläst och genomtänkt dem; förut är det väl icke möjligt att kunna deltaga i en diskussion angående dessa frågor vigt och betydelse.

Utskottet anför vidare, att landstinget fortgår i fyra dagar, och att landstingsmännen således hade god tid att derunder taga del af framställningarna, äfven ehuru de så sent utdelas. Ja, det finnes visserligen en del landsting, som avslutas på fjerde dagen med justering; men de flesta landstingen sammanträda på måndagen och avslutas på onsdagen eller senast torsdags förmiddag. Den, som något deltagit i ett landstings förhandlingar, känner nogsamman till, hvilket fjesk och hvilken brådska som der är rådande. Härtill kommer också, att landstingen numera hafva en betydlig massa val att förrätta, hvilka upptaga nästan en hel dag, hvarför det återstår en ofantligt kort tid för att sätta sig in i förhandlingarna och kunna bilda sig ett bestämdt omdöme om deras vigt och betydelse. De landstingsledamöter, som blifvit insatta i något utskott, få visserligen tillräckligt tillfälle att taga del af de framställningar, som remitteras till *det* utskottet, men få deremot ingen tid öfrigt att sätta sig in i de frågor, som remitteras till andra utskott. Dessa hafva således mycket kort tid före frågornas afgörande i plenum att taga del af handlingarna och bilda sig en åsigt i saken.

Då landstingens förhandlingar äro mycket viktiga och Kongl. Maj:t numera ofta remitterar lagförslag till utlåtande af landstingen, så borde det lemnas landstingsmännen längre tid att taga del af handlingarna. Utskottet har emellertid icke anført något skäl, egnadt att bemöta min framställning rörande motionstidens utsträckande till trettio dagar. Det enda skäl, som utskottet häremot i fjol anförde, var det, att nyvald landstingsman derigenom skulle betagas sin rätt att motionera, då hans mandat icke inträder förrän den 1 september. Detta hafva vi dock i år genom vår framställning om ändring af 16 § i landstingsförordningen sökt att förebygga. Dervid har utskottet anmärkt, att en ledamot skulle möjligen på detta sätt kunna väcka en motion och sedermera fränkännas rättigheten att förblifva landstingsman. Ja, detta skulle nog kunna inträffa, men samma förhållande gäller rörande val af riksdagsman, eller att en person kan vara riksdagsman under motionstiden, men genom klagomål blifva från riksdagen skild. Detta anser jag således icke vara något skäl för att afslå vårt förslag om ändring af 16 §.

Vi hafva vidare i vår motion yrkat, att landstingsman skulle erhålla dagtraktamente, och vi hafva dermed velat förebygga det fjesk, som för närvarande råder vid landstingen. Utskottet anser emellertid, att detta vårt förslag icke har skäl för sig, och jag kan

nog medgifva, att detta icke är af sådan vikt som vårt förslag om motionstidens utsträckning. Jag skall därför icke framställa något yrkande rörande vår framställning om ändring af §§ 22 och 24 i landstingsförordningen, men deremot skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till vårt förslag om ändrad lydelse af §§ 16 och 32 i samma förordning.

*Angående
vissa ändrin-
gar i lands-
tingsförord-
ningen.
(Forts.)*

Beträffande 16 § skall jag be få påpeka ett skriffel, som insmugit sig i densamma, i ty att, der det heter i motionen: tjänstgöringstid för *landstingsman* är två år, måtte ändras till: tjänstgöringstid för *landstingsman och suppleant* är två år.

På grund af dels hvad vi yttrat i vår motion, dels hvad jag nu haft äran anföra skall jag anhålla att få yrka bifall till motionen, i hvad densamma afser ändring af §§ 16 och 32 i landstingsförordningen.

Herr Redelius. På de af utskottet anförda skäl skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr S. Nordström: Då jag i allo instämmer med herr Ericson i Ransta, så kan jag tryggt förbigå den del af motionen, som afser inskränkning af motionstiden vid landsting. Utskottet talar visserligen om utsträckning af motionstiden, men förhållandet är alldeles det motsatta, och gäller en inskränkning af tiden för motions afgifvande.

Hvad derefter angår frågan om ersättning åt landstingsman, så säger utskottet, att det hittills icke mött någon svårighet att finna lämpliga personer, villiga att utan ersättning för vistelsen vid landstinget åtaga sig ifrågavarande uppdrag. Derom hafva vi i vår motion aldrig talat, utan frågan är en helt annan, nemligen att vidtaga åtgärder för att ärendena måtte kunna bättre utredas och behandlas under landstinget. Då jag tillhört landstinget inom det län, der jag är bosatt, sedan aderton år tillbaka, så torde jag hafva någon liten erfarenhet i detta hänseende. Jag vill då upplysa, att inom detta län har under dessa år icke något landstings förhandlingar pågått längre än två dagar, om jag undantager tredje dagen, då justering af föregående aftonplenums förhandlingar förekommer eller möjligen några val verkställas, hvilka förut icke medhunnits.

Då man vet, hvilket utsträckt område landstingens arbeten under årens lopp erhållit, så torde man finna, att det är alldeles för brådstörtadt såsom arbetet nu pågår. Jag antager, att flertalet af kammarrens ledamöter tillhöra eller åtminstone tillhört något landsting inom riket, men det finnes kanske ändock en del, som icke varit med derom och således icke vet, huru det der tillgår. Jag skall därför tillåta mig att med några ord relatera förloppet.

Första dagen, då medlemmarne samlas efter upprop och justering af fullmägter, väljas ledamöter i de utskott, som skola tillsättas, och företagas några smärre frågor, hvilka icke behöfva behandlas af utskott. Sedan detta är verkställt, är förmiddagen förliden, och landstingsmännen skola hafva middag. På aftonen sammanträda utskotten för att taga i tu med sina arbeten, hvilket sker vid en jemförelsevis sen timme, och då kan man länge nog få resonera, innan

*Angående
vissa ändrin-
gar i lands-
tingsförord-
ningen.*

(Forts.)

man kan enas om ett ärende. Slutligen har man kommit till ett resultat och ordföranden får vanligen i uppdrag att på papperet framlägga hvad utskottet beslutat. I lyckligaste fall är utskottet enigt om de beslut, som framläggas, men icke sällan inträffar, att inom utskottet förekomma lika många reservationer som det är ledamöter i detsamma. Nu säger lagutskottet, att landstingsmännen hafva god tid att under förhandlingarna taga reda på och sätta sig in i de frågor, som föreläggas landstinget, men detta är ett fullkomligt miss-tag, ty man gör sig icke så lätt reda för åtskilliga frågor. Der före-komma viktiga frågor, som man icke på ett ögonblick kan sätta sig in i.

Härtill kommer, att landshöfdingen gifver middag för landstinget, eller att landstinget bjuder landshöfdingen på middag och detta tager naturligen upp en ganska god tid af den korta tid, som är anslagen för landstinget. Mina herrar, ni må gerna skratta, men det är märkligt, hvilket ofantligt inflytande en sådan angenäm middag utöfvar på förhandlingarna; om man på aftonen föredrager sådana ärenden, som äro ömtåliga, då gå dylika utan både utredning, diskus-sion och votering.

Jag tror därför, att denna fråga är ganska beaktansvärd, och att det icke kan vara skäl att på en half dag, behandla så ytterst viktiga frågor, som numera förekomma vid landstinget.

Vi tala om, att det rullar millioner här vid Riksdagen, men det rullar äfven ganska stora summor vid landstingen och detta går utan den utredning, som enligt min uppfattning är alldeles nödvändig. Man må säga hvad man vill, så förhåller det sig ändock så att den, som har arfvode för sitt arbete, gör sig tid att utreda frågorna grundligt. Nu säger utskottet, att ledamotskap af landsting är ett kommunalt förtroendeuppdrag, som bör fullgöras utan någon ersätt-ning. Ja, det är med denna fråga på samma sätt som frågan om nämndemäns godtgörelse. Likaväl som ledamöter af egodelningsrätt och skiftesgodemän åtnjuta ersättning, så böra äfven nämndemän göra det. Här är ett alldeles analogt fall. Att vara ledamot af pröf-ningsnämnden är ett lika stort förtroende som att sitta i landstinget. De förre hafva 6 kronor såsom dagtraktamente och reseersättning, och det borde icke vara någon skilnad dem emellan. Den ene lika-väl som den andre är förtroendeman, och det är enligt min uppfatt-ning fullkomligt berättigadt att båda få ersättning. Dessutom är det icke sällsynt, att efter denna angenäma middag flere pligtförgätne landstingsmän begära permission under den återstående delen af landstinget, och det har till och med händt, att, oaktadt permission nekats, de ändå uteblifvit.

Då det är en småsak att plikta 2 kronor, så tror jag, att man bör höja plikten för uteblifvande till 6 kronor.

Utskottet anmärker slutligen, att vi icke förebragt någon moti-vering rörande den föreslagna skärpningen af ansvaret för förfallolöst uteblifvande, men detta torde väl hafva varit öfverflödigt, ty om motionen för öfrigt vunnit nåd inför utskottet, så tror jag, att hvad motionen i öfrigt innehåller är tillräcklig motivering äfven för denna ändring.

Jag anhåller att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

*Angående
vissa ändrin-
gar i lands-
tingsförord-
ningen.*

(Forts.)

Herr Nilsson i Skärhus: Jag tror icke, att herr Nordström lärt kammarens ledamöter mycket med sitt långa föredrag om, huru förhandlingar försiggå vid landstings sammanträden. De flesta af herrarne hafva nog sig bekant, att der förekomma många ärenden af ganska allvarsam beskaffenhet, der det är angeläget, att landstingsmännen sköta dessa med den noggrannaste omsorg. Äfven tror jag, att den bästa lärdom, som herr Nordström kunnat gifva, är, att landstingen icke få handla så, som han upplyste, att landstingen blott vara två dagar, och att de första dagen blott välja utskott, andra dagen hålla middag, hvilken får sådant inflytande på landstingsmännen att de sedan slösa på medlen utan betänkande. Det landsting, jag tillhört en tid, har handlat helt annorlunda. Der vara sammanträdena i fyra dagar, och alla landstingsmännen anse det som en hederssak att få tjena allmänheten utan ersättning.

Aldrig har jag hört någon missbelåtenhet med att ledamöterna icke varit aflönade för sitt arbete derstädes, utan de hafva tagit detta förtroendeuppdrag på fullt allvar och sökt på bästa sätt tillgodose det område, de haft att representera. Och om herrar motionärer handlade i öfverensstämmelse med denna åsigt och toge sin ställning såsom landstingsmän som ett särskildt förtroendeuppdrag, skulle de icke komma och begära 6 kronor om dagen för sitt arbete.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 17.

Efter föredragning af lagutskottets utlåtande n:o 25, i anledning af väckt motion om skyldighet för staten att i visst fall erlagga kommunalutskylder för utarrenderad kronojord, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 18.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion om tillägg till 12 kapitlet 10 § ärfdabalken.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion n:o 57, hade herr J. M. Johansson i Mellbyn hemställt, att Riksdagen måtte för sin del antaga följande tillägg till 12 kap. 10 § ärfdabalken: »Hafva föräldrarne icke tillagt barn under femton år något till uppfostran och finnas barn, som uppnått denna ålder samt åtnjutit uppfostran af boets gemensamma tillgångar, då skall

vid arfskifte de minderåriga barnen erhålla skälig ersättning härför af barnens samfälda del i boet.»

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Johansson i Mellbyn begärde ordet och yttrade: Utskottet har afstyrkt min motion och därför såsom skäl bland annat anført, att motionen skulle gifva anledning till en mängd ganska svårösta tvister och rättegångar. Detta skäl tycker jag dock är af underordnad beskaffenhet. Ty detta kan ju sägas om de flesta nya lagförslag. Då t. ex. checklagen här förelåg till behandling nyligen, framställdes äfven då det motskäl, att den skulle orsaka rättegångar, men dock tror jag, att denna lag kommer att medföra betydlig nytta.

Vidare har utskottet sagt, att det skulle välla högst afsevärda svårigheter vid arfskiftesförrättningarna, om min motion skulle bifallas. Detta anser jag icke heller vara något kraftigt skäl. Ty arfskiftesmännen skulle nog kunna sätta ett värde på och rätt kunna uppskatta den ersättning, som skulle tillkomma minderåriga barn, såsom i motionen är omförmäldt.

Af utskottets motivering har jag icke blifvit öfvertygad om obehöfligheten af den lagändring, jag åsyftat med min motion. Den grundsats, utskottet följer, att i de flesta fall afstyrka nya lagförslag kan jag dock i hufvudsak icke klandra, ty det kan nog behövas, att dylika nya lagförslag blifva grundligt skärskådade, innan de till lag upphöjas. Med anledning häraf anser jag mig, herr talman, icke böra framställa något yrkande.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 19.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 27, i anledning af väckta motioner angående tillägg till § 63 i förordningen om kommunalstyrelse på landet och § 37 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd.

§ 20.

Vid föredragning härefter af lagutskottets utlåtande n:o 28, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till lagbestämmelser om boupptecknings- och arfskiftesarfvode på landet m. m., i hvilket utlåtande utskottet hemställde, att ifrågavarande inom Andra Kammaren af herr C. J. Öberg afgifna motion, n:o 100, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, begärdes ordet af motionären

Herr Öberg, hvilken anförde: Vid 1896 års riksdag tillät sig en framstående ledamot af kammaren att hemställa om en skrivelse till Kongl. Maj:t för erhållande af förslag till lagstadgade bestäm-

melser, huru utredningsarfvodet skulle få beräknas vid utredning af död mans bo. Men lagutskottet, som hade denna motion till sig remitterad, fann sig icke föranlätet förorda bifall till densamma, oaktadt det var, må jag säga, rätt goda skäl, som talade för bifall. Denne motionär gick ganska långt, mot hvad jag tillåtit mig att göra. Han hemställde om sådana lagstadgade bestämmelser, att en taxa skulle blifva bestämd för, huru man finge tillgodoräkna sig arfvodet vid utredning af dödsbo. Deremot har jag inskränkt mig till att hemställa endast om, huru man finge beräkna boupptecknings- och arfskiftesarfvodet. Men lagutskottet har lika litet velat gå in på detta mitt förslag, utan hemställer om afslag å motionen.

Som herrarne behagade finna af denna min motions motivering, har jag velat med lagbestämmelser skydda en del personer, som uti döds- och konkursbo af förrättningsmän mången gång oskäligt debiteras. Lagutskottet har icke gittat förneka, att gång efter annan sådana fall inträffa, att man har skäl att säga, att oskäligen belopp uttagits, men det oaktadt har icke lagutskottet velat göra någonting åt saken. Åtskilliga exempel skulle ju kunna andragas, som tydligt skulle visa, att sådana oskäligen belopp uttagits, men af grannlagenhets-skäl skall jag icke så mycket vidröra dessa, utan ber endast att få erinra, att när man för en bouppteckningsförrättning, som kan vara förrättad på ett fåtal timmar, tager ett par hundra kronor, en annan gång för en bouppteckningsförrättning, som är verkställd på en dag, fyra à fem hundra kronor och derutöver, då synes det mig, som om den frihet, man nu genom gällande lagstiftning åtnjuter, bort åtminstone inskränkas, på det man icke må äfventyra, att vissa personer, som af sådana bouppteckningar och arfskiften äro intresserade, varda, så att säga, alldeles för hårdt beskattade.

Utskottet säger på 9:e sidan: »Först och främst finnes ju den utvägen öppen att genom aftal på förhand bestämma arfvodenas belopp, och dessutom, derest detta underlåtes, har ju den, som finner ett begärdt arfvode för högt, möjlighet att hänskjuta frågan till domstols pröfning». Detta är enligt min uppfattning en tydlig inbjudning till de personer, som finna sig med bouppteckningsförrättarnes debiteringsåtgärd missbelättna, att anställa rättegång. Mig synes dock, som om bättre vore, att man genom lagbestämmelser sökte förekomma dylika rättegångar.

Utskottet säger vidare: »Olägenheterna af dylika bestämmelser skulle blifva enahanda med de ofvan beträffande boupptecknings- och arfskiftesarfvoden i dödsbo angifna, och härtill kommer ett särskildt förhållande, som ytterligare gör sådana bestämmelser i fråga om bouppteckningsförrättning i konkursbo obehöfliga, det nemligen, att konkursmyndigheten kan, utan att rättegång behöfver anhängiggöras, till pröfning upptaga frågan om arfvodets belopp». Detta tyder likaså på, att, om man skall kunna komma till rättelse, när man anser sig hafva blifvit för hårdt debiterad, man får genom rättegång och trasel söka sin rätt.

Emellertid torde nu icke vara mycket hopp om framgång af ifrågakvarande sak, då lagutskottet, som haft denna motion till behandling, sin vana trogen funnit skälig anledning att hemställa om

afslag å densamma, och jag får väl likasom de många andra, som haft oturen att törna på lagutskottets omöjlighetsförhållande, dervid finna mig. Men emellertid vill jag hafva sagdt, hvad jag redan nämnt, att mig har synts, som åtskilliga skäl talade för att något i ty fall borde göras, på det icke den frihet, som för närvarande åtnjutes, alltför mycket måtte missbrukas, utan de, som icke varit i tillfälle att medelst ackordering på förhand öfverenskomma, såsom omyndiga och dylika, kunde genom lagbestämmelser skyddas.

Då någon utsigt icke torde förefinnas att åstadkomma ändring af utskottets hemställan, skall jag, herr talman, icke tillåta mig att göra något yrkande, utan inskränka mig till hvad jag här anført.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 21.

Om åläggande för sågverksbolagen i Norrland och Dalarne att behörigen underhålla sina jordbruksfastigheter m. m. Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande n:o 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till lagbestämmelser, hvarigenom sågverksbolag i Norrland och Dalarne blefve skyldiga att, på sätt om kronohemman är stadgadt, så till byggnad som egornas häfd underhålla bolagen tillhörande jordbruksfastigheter m. m.

I motionen n:o 84 inom Andra Kammaren hade herr O. Emthén föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, efter skedd utredning för hela Norrland och Dalarne i afseende på omfattningen af sågverksbolagens förvärf af jordbruksfastigheter, för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, innefattande åläggande för sågverksbolag, som i Norrland och Dalarne ega och sjelfva eller genom arrendatorer bruka jordbruksfastigheter, att så till byggnader som egornas häfd underhålla dessa på sätt angående kronohemman finnes i lag stadgadt.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Emthén: Herr talman! Utskottet säger i sitt utlåtande, att jag icke framlagt sådana skäl, som kunnat föranleda utskottet att tillstyrka bifall till min motion. Det kan hända är till en del sant. Men jag skulle önska, att dessa herrar ledamöter i lagutskottet följde mig på en resa upp till Norrland under sommartiden och vi finge vandra omkring i skogsbygden, så skulle vi säkerligen träffa på många hemman, som egas af sågverksbolag; och då skulle nog herrar utskottsledamöter väl *finna*, huru dessa egendomar skötas, och de skulle äfven *finna*, att en lag förr eller senare måste tillkomma, för att icke en mängd af dessa hemman skola blifva ödeshemman. Nu är det visserligen sant, att det finnes sågverksbolag i Norrland, som sköta sina hemman mycket bra; i synnerhet de hemman, som i kust-

socknarna egas af bolag, de skötas utmärkt. Men ett annat förhållande är det i de aflägsne skogsbygderna. Jag har därför tänkt, att Riksdagen skulle vilja göra någonting för dessa hemman, och därför framställt om utredning. Jag ber att få uppläsa några ord ur Konungens befallningshafvandes i Västernorrlands län femårsberättelse för perioden 1891—1895, afdelningen rörande jordbruk:

Der heter det: I forna tider inköptes i allmänhet endast skogskiften med afverkningsrätt, det vill säga med rätt allenast till afverkning under vissa år, eller öfvergick skogsmarken någon gång till ny egare för everdlig tid. Nu öfvergå hemmansdelar och hela byar med all jord, både åker och skogsmark, i sågverksegarnes händer, hvarefter den för trävarurörelsen öfverflödiga marken, åker och äng, oftast billigt utarrenderas till de förutvarande egarne. Då dessa hemman eller hemmansdelar merendels äro belägna aflägsne från sågverken i bygder med dåliga kommunikationer, hvarigenom afsättningen af jordbruksprodukter är försvårad, visar det sig ty värr, att de nuvarande egarne icke alltid äro benägna att offra medel på dikning, gödningsämnen, tidsenlig redskap, godt frö till utsäde m. m., och då utan tvifvel icke heller arrendatorerna ega förmåga dertill, torde dessa hemman ej komma att skötas bättre, utan snarare sämre än förut och snart råka i vanhäf.

Om åläggande för sågverksbolagen i Norrland och Dalarne att behöfven underhålla sina jordbruksfastigheter m. m.

(Forts.)

Af detta uttalande finna herrarne, att denna myndighet äfven har uppmärksammat de missförhållanden, som råda inom skogsbygden.

När fråga om bolags skogsförvärf förevar hos Riksdagen år 1892, uttalade sig landshöfding Wästfelt, som förr varit landshöfding inom Vesterbottens län, ungefär i samma riktning. Han framhöll dervid önskvärdheten af att en lag komme till stånd, som ålade bolagen att väl häfda sina hemman. Enahanda är syftet i min motion, der jag föreslagit, att dessa vanskötta hemman skulle komma under samma lagbestämmelser som kronohemman. Jag har ansett detta vara rätta sättet att komma till en bättre ordning i detta hänseende.

Herr talman! Jag skall för närvarande icke längre upptaga kammarens tid, men som jag anser, att frågan är af stor vikt för vårt land och i synnerhet för Norrland, dristar jag yrka bifall till min motion.

Herr A. Hedin: Herr talman! Jag vågar rigta ett vördsamt vädjande till Andra Kammaren, att den icke genom att bifalla detta utskottsutlåtande måtte taga på sig ansvaret att hafva sanktionerat sådana principer, som här finnas uttalade. Det är visserligen mycket möjligt, att ingen bot vidare står kvar. För min del hyser jag i detta afseende de allra största farhågor. Jag tror, att såsom förhållandena nu äro här i landet, med det system, som här råder, kommer nog bolagsväldet att få vidare utveckla sig, och då ser jag klarligen framför mig hvad vi gå till mötes — icke vi, icke alla vi, som stå här, vi hinna nog dö undan, många af oss — men Sveriges folk kommer då att gå till mötes en ny reduktion, en reduktion, större till sin omfattning och till sina verkningar än de reduktioner, då svenska samhället från en plundrande kyrka och en plundrande adel tog tillbaka hvad folket tillhörde. Det kommer att blifva en

Om åläggande för sågverksbolagen i Norrland och Dalarna att behålla sina jordbruksfastigheter m. m. reduktion mot bolagsväldet. Emellertid, bäst vore att undvika det, och om ännu en sådan möjlighet finnes, undviker man det på reformernas väg. Men följa vi lagutskottet, så finnes för mig icke något tvifvel om, att utvecklingens slutpunkt blifver den, som jag nyss nämnde.

På en så behjertansvärd framställning som den, motionären här framlagt inför Riksdagen, svarar utskottet med sådana fraser, sådana ohyggliga fraser som följande, att hans motion står »i oförenlig motsats med den inom vårt land af ålder fastslagna principen för enskild eganderätt». Utskottet inbillar sig således, att det är af ålder fastslaget såsom princip för den enskilda eganderätten här i landet, att den skulle vara oinskränkt. Det har den icke varit uti detta land, det har den icke varit i något land, det är den icke i denna tid, det har den aldrig varit i någon tid. I fall lagutskottet behagar granska samhällenas historia så långt som skrifna urkunder gå tillbaka, skall utskottet finna, att den privata eganderätten aldrig har varit oinskränkt, hvilket utskottet vill göra den till, när utskottet säger, att det hör till sjelfva begreppet, till väsendet af denna eganderätt, att jag skall på hvilket sätt som helst få råda öfver min egendom. Utskottet begriper således icke skilnaden mellan eganderätten till denna rock — i fall den är på hederligt sätt åtkommen — och eganderätten till en del af det geografiska territorium, som utgör den första förutsättningen för tillvaron af vår politiska organisation, för vårt samhälles ordnande såsom stat.

Utskottet vågar påstå, att ett antagande af motionärens förslag skulle »konsekvent leda till erkännande af statens rätt att ingripa kontrollerande och hämmande på den enskilda eganderätten till jordbruksfastighet i allmänhet». Nej, det är icke någon konsekvens af motionen, utan det vittnar blott om tanklösheten hos det utskott, som kunnat skrifva något sådant. Begriper utskottet då icke skilnaden mellan den rätt, som tillkommer bolagen, och den individuella eganderätten, den naturliga eganderätt, som tillkommer individen och hvilken är lika väsentlig för individen som — jag kan väl säga — luften är för att det fysiska lifvet skall upprätthållas. Denna eganderätt, denna individens naturliga eganderätt vågar utskottet jemföra med bolagens eganderätt, bolagens, som äro skapelser af statens lagstiftning, en lagstiftning, som har privilegierat dem.

På sådana resonnement som de, hvilka här blifvit framställda, måtte då, i Guds namn, Andra Kammaren icke bifalla ett utskottsutlåtande!

Herr Styrländer: Lagutskottet har, såsom af en föregående talare påpekats, på sid. 14 i betänkandet sagt, att den allmänna meningen inom vårt land ingalunda lär vara gynnsamt stämd för andra inskränkningar i eganderätten än dem, som statens intresse oundgängligen kräfver. Jag skall dock be att få erinra derom, att vi hafva en hel mängd förordningar, genom hvilka inskränkningar göras i den enskilda eganderätten, äfven der statens intresse icke oundgängligen fordrar det. Jag skall endast taga ett par enstaka exem-

pel bland de många hundra, som skulle kunna framvisas, för att gifva skäl för min åsigt.

Antag, att jag t. ex. eger en tomt eller en jordareal, omkring hvilken sedermera uppväxer ett stationssamhälle eller annat tätare bebygdt samhälle, der man behöfver ordna förhållandena i byggnadsväg o. s. v. Så väckes förslag om att man för detta område skall få byggnads-, helsovårds- eller brandstadgan att gälla. Jag har förut såsom egare af denna tomt full rätt att bebygga densamma, huru jag behagar. Jag har t. ex. rätt att bygga ett hus alldeles vid gränsen intill grannens tomt. Men sedan byggnadsstadgan med åtföljande byggnadsordning för det samhälle, som är i fråga, blifvit antagen att gälla, får jag icke bygga mitt hus på mindre afstånd från grannens tomt än t. ex. 10, 15 å 20 fot. Är icke detta en inskränkning i min enskilda eganderätt, en inskränkning, som är till förmån för mina grannars eganderätt, och hvad har staten för oundgängligt behof att göra denna inskränkning?

Jag skall be att få anföra ett annat exempel. Låtom oss antaga, att jag t. ex. vid Ångermanelfven eger ett hemman, till hvilket hör fiske. Jag anser mig som egare vara fullt berättigad att draga not för att fånga lax, som, efter hvad herrarne känna, vi fånga der uppe stundom under sommaren. Jag är berättigad att draga not, enligt min enskilda eganderätt, hela dygnet rundt, så många gånger jag vill i timmen — jag får ha en not med så små maskor som möjligt o. s. v. Men så komma mina grannar och säga: om du drager hela året rundt, så förderfvar du fisken, som skall yngla, hvarigenom vi bli utan fisk i framtiden. Du måste inskränka dig till att draga vissa tider på året, vissa månader. Vi fordra, att du icke skall draga mer än vissa timmar om dagen, på det att vi, som bo ofvanför dig, äfven måtte få någon fisk. — Så kommer man tillsammans, och vederbörande bestämma en fiskeriordning, i hvilken stadgas, att man icke får fiska mer än en gång i timmen, att maskorna på noten måste vara minst 3 tum, att man icke får fiska längre än till augusti månads utgång o. s. v. Är icke detta allt inskränkningar i den enskilda eganderätten till förmån för andras eganderätt, men af hvilka statens väl icke oundgängligen beror? — Jag skulle kunna draga fram hundratal sådana exempel, som visa, att vi i vårt land icke alls äro ovana vid denna princip, att den är fullt gällande, och att icke den stora allmänheten är ogynsamt stämd mot sådana principer.

Men äfven om man skulle ställa sig på lagutskottets ståndpunkt och endast godkänna sådana inskränkningar i eganderätten, som statens intresse oundgängligen kräfver, så vågar jag bestämdt påstå, att vi här stå inför en sådan fråga, der statens intresse oundgängligen kräfver en inskränkning. Ty det måste ovilkorligen ligga i statens intresse bland annat, att skatter kunna utgöras af dessa hemmen, om hvilka här är fråga. Men erfarenheten har visat, att jordbruken kunna genom bolagens sätt att handtera dem blifva så illa förderfvade, att t. ex., såsom det en gång händt i min hembygd, ett hemman på $\frac{1}{4}$ mantal — eller 6 seland, som vi räkna der uppe — kan säljas på offentlig auktion för 15 kronor. Vi tänka oss, mina herrar, att skatten icke kan betalas för ett sådant hemman. Står icke statens intresse

Om åläggande för sågverksbolagen i Norrland och Dalarne att behörigen underhålla sina jordbruksfastigheter m. m.
(Forts.)

Om åläggande för sågverksbolagen i Norrland och Dalarne att behörigen underhålla sina jordbruksfastigheter m. m.
(Forts.)

genast här på spel? Vidare torde det väl vara i statens intresse att skydda den näring, som inom vårt land ju kallas modernäringen, nemligen jordbruket. Det måste ovilkorligen höra till statens uppgift att tillse, att denna vår modernäring icke förderfvas eller förstöres vare sig på det ena eller andra hållet.

Nu förklarar lagutskottet, att motionären icke i sin framställning visat, att förhållandena påkalla ett sådant ingrepp som en lagstiftning för att råda bot härutinnan. Jag vågar emellertid påstå, att motionären med officiellt intyg klart och tydligt visat, att så är förhållandet, visat, att inom hans valkrets hälften af de små jordbrukshemmanen redan äro i bolagens hand, och att utvecklingen ovilkorligen går i den riktningen, att allt flera och flera komma dit. Om det också blott funnes detta enda officiella intyg, att uti två stora tingslag, der förut funnits en jordegande befolkning, bolagen börjat slå under sig jordbruket, hvarvid de förra jordegarna blifva arrendatorer, landbönder och arbetare, så borde detta enda exempel mana oss att noga tänka på denna fråga.

Jag skall be att få taga fasta på ett erkännande, som lagutskottet gör. Det säger, att »bolagens allt jemt sig ökande förvärf af jordbruksfastighet kan medföra verkliga sociala vådor, då den fria jordegareklassen derigenom i väsentlig mån förminskas». Man skulle hafva varit lagutskottet tacksammare, om det på samma gång hade påpekat, hvad det är som härigenom förökas. Och hvad är det, mina herrar? Jo, det är det proletariat, som uppkommer derigenom, att sönerna och döttrarna till dessa bönder, som ha sålt sina hemman till bolagen, till en del kastas in såsom arbetare vid sågverken, under det att en del letar sig fram till städerna. Dessa personer bilda ovilkorligen en tillökning i det stora proletariat, som redan finnes i vårt land och som har uppkommit derigenom, att förmögenheten och kapitalet samlas på få händer i stället för att fördelas på så många som möjligt. Vi böra se denna fråga ur dess rätta synpunkt och besinna, att en verklig social fara här föreligger, och att man måste tillgripa, vore det också utomordentliga, åtgärder.

Nu säger utskottet, att, om något häremot bör göras, det gerna i det afseendet skall vara med om inskränkning af bolagens rätt att förvärfva jordbruksfastighet, men ingalunda uti ingrepp i lagligen redan förvärfvade rättigheter. Jag för min del får erkänna, att det för mig skulle förefalla svårare att vara med om stiftandet af en lag, som säger, att bolag eller enskilde icke få ega det eller det, än en, som säger, att de visserligen få ega det, men endast nyttja det på ett för staten och samhället gagneligt sätt.

Vidare säger lagutskottet, att byggningsbalkens af motionären åberopade bestämmelser om kontroll öfver, huru bonde å kronojord hemmanet byggt och häfdat, hade sitt berättigande i den omständighet, att staten var egare till jorden, som af åbon innehades endast under stadgad besittningsrätt.

Af hvad jag redan anfört framgår, att jag anser, att staten i en viss mening kan sägas vara egare till all jord. Det är visserligen sant, att efter rent juridiska begrepp eger en person den fastighet, han köpt och lagfarit, men staten har rätt att uttaga skatter ur denna

fastighet, och om den icke kan utgöra dem, skulle må hända staten kunna anses hafva skyldighet att för sin räkning till och med inköpa sådan fastighet, något, hvarom förslag kanske framdeles kunde vara att förvänta. Detta visar, att staten i detta afseende dock har en viss eganderätt, och att det sålunda här vid lag vore fullt riktigt att införa bestämmelser rörande hemmans häfdande och bebyggande.

»Utskottet anser sig slutligen», heter det vidare, »med anledning af det exempel, motionären anført, böra erinra derom, att, enligt en till motionen fogad bilaga, domstolen ålagt sågverksbolaget i fråga att utgifva det omstämda födorådet, och att någon skada till följd af det klandrade förfarandet alltså ej tillfogats säljaren af det hemman, sågverksbolaget inköpt, men sedermera å annan person öfverlätit.»

Jag skall dock be att få nämna, att min enskilda öfvertygelse är, att denna dom, som jag naturligtvis icke alls vill qvälja, icke kan stå fast, om den underställes högre rätts pröfning. Den är för öfrigt fullföljd dit. Och jag är fullständigt öfvertygad om, att alla denna kammars jurister, som ha någon erfarenhet i dylika saker, skola, om de läsa igenom handlingarne i målet, gifva mig rätt derutinnan, att utslaget icke kommer att stå fast, just därför att den nye egaren enligt juridiska former naturligtvis skulle dömts att betala alltsammans.

På grund af dessa skäl och på grund af de skäl, som förut anförts, skall jag be att få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i Qväcklingen, *Nordin* i Sättna, *Nydahl* och *Hansson* i Solberga.

Vidare anförde:

Herr *Nordin* i Hammerdal: Då jag är medmotionär i den föreliggande frågan, skall jag be att få yttra några få ord.

Att lagutskottet afspisat motionen på ett så snöpligt, för att icke säga ömkligt sätt, som det gjort, tror jag har sin egentliga skuld i den omständigheten, att lagutskottets flesta ledamöter icke känna Norrland och dess nuvarande sorgliga förhållanden, hvad vidkommer denna sak, så väl som vi norrländingar. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att lagutskottets utlåtande innehåller rent af orimliga saker. Lagutskottet säger först och främst, att man icke bör uppmuntra en framställning sådan som den, motionärerna framlagt, enär den ingriper i den enskilda eganderätten. Ja, det kan nog vara sant, att motionen går något in på den enskilda eganderätten, men jag ber att i detta afseende ytterligare få påpeka hvad som redan förut nämnts, eller att genom denna hemmanens försäljning till bolagen numera snart halfva Norrland öfvergått i bolagens händer. Man måste besinna, att dessa hemman äro skatteobjekt och att, så fort de gå ned i pris, så att de börja att säljas för omkring 15 kronor stycket, äfven om de uppgå till $\frac{1}{4}$ mantal, så fort har också staten förlorat hvad den är fullt berättigad att utfå af dem. Och jag är öfvertygad om att, så orimlig denna motion än synts utskottet, så väl det som äfven denna kammars samtliga ledamöter, derest de

Om åläggande för sågverksbolagen i Norrland och Dalarne att behörigen underhålla sina jordbruksfastigheter m. m.
(Forts.)

Om ålägganden för sågverksbolagen i Norrland och Dalarne att behöfva underhålla sina jordbruksfastigheter m. m. kände till dessa förhållanden så väl som vi norrländingar, icke ett ögonblick skulle tveka att lemna sitt bifall till densamma.

Herr talman! Sedan jag nu uttalat denna min öfvertygelse, och då jag villigt instämmer i hvad de föregående talarne här yttrat, ber jag att få yrka bifall till motionen och afslag å utskottets betänkande.

Herr Petersson i Fräntorp: Herr talman! Jag vill icke neka till att i Norrland sker många oegentligheter, och att jordbruket der synes gå sin undergång till mötes. Men hvad än lagutskottet velat göra med motionen, hade det dock icke kunnat komma till annat slut än det, som nu föreligger. Så länge som jag varit riksdagsman, har Riksdagen alltid försökt att skydda den enskilda eganderätten så mycket som möjligt, och jag beklagar, om man skulle behöfva taga något steg härifrån. När bolagen med laglig rätt inköpt sina hemman och låtit lagfara dem, böra de väl hafva rätt att sköta dem efter behag.

Man har här anställt jemförelser i förevarande afseende med kronojorden. Men med den är det väl en helt annan sak. Då kronan egde jorden, hade den väl rätt att bestämma, huru den skulle skötas. Men jag skulle mycket beklaga, om det komme att gå derhän, att staten skulle bestämma om huru vi skola sköta vår jord.

Här har af herr Styrländer framdragits något om byggnadsstadgans och fiskerilagstiftningens ingripande i den enskilda eganderätten. Ja, om den saken kan man ej säga någonting, ty i det afseendet finnas lagar, som reglera förhållandena, men om huru vi sköta vår jord, finnes ingen lag. Jag undrar, huru den saken skulle komma att upptagas, om på enskild motionärs förslag skulle bestämmas för hela Sveriges rike: så skall du så, så skall du bygga, så skall du sköta din jord.

Med afseende på herr Hedins exempel om sin rock, undrar jag, hvad han skulle säga, om någon till nästa Riksdag komme och motionerade om, att nu får icke herr Hedin längre slita sin rock på den sidan, nu skall han gå till skraddaren och låta vända den för att slita den på andra sidan. Vi ha samma besittningsrätt, jag har eganderätt till min jord, han har sin rock.

Herr Styrländer nämnde, att han tviflade på att, om det i motionen omhandlade målet komme att pröfvas af högre rätt, underrettens dom då skulle blifva fastställd. Det kan ju hända. Jag känner icke herr Styrländers förmåga att döma om sådana frågor, men så vidt jag har någon erfarenhet derom, har det alltid kommit att gå så, att, när en person underskrifvit en handling, han icke gerna har kunnat komma från att fullgöra sina förpligtelser deri, och när han försökt att vingla öfver den på någon annan, har han ändock blifvit fast derför. Det är hvad jag trott mig finna af rättegångsordning.

Jag har intet vidare att anföra, utan ber endast att än en gång få påpeka, att utskottet i förevarande fall icke kunnat komma till annat resultat. Derför anhåller jag också om bifall till utskottets hemställan. Jag vill blott tillägga, att det föreligger under arbetet ett förslag om inskränkning i bolagens rätt att förvärfa jord. Det

blir en annan sak; låt oss vänta, till dess den frågan förelägges Riksdagen, men låt oss icke besluta deri nu, då vi blott hafva förslag från en enskild motionär.

Om åläggande för sågverksbolagen i Norrland och Dalarne att behörigen underhålla sina jordbruksfastigheter m. m.
(Forts.)

Herr Kronlund: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag kan till fullo instämma med motionären i fråga om de missförhållanden, som han i sin motion påpekat, missförhållanden, som jag under min mer än tioåriga vistelse i skilda delar af de fyra norrländska länen fått lära känna. Motionären har särskildt åberopat sin personliga erfarenhet från Västernorrlands län, men äfven uppläst åtskilligt ur Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i länet femårsberättelse, som gifvit stöd åt uppgifterna. Enligt min erfarenhet äro dessa missförhållanden minst lika stora inom Vesterbottens län. Stora arealer inom lappmarkssöcknarne — jag vill särskildt nämna Åsele, Dorothea och Fredrika — tillhöra der sågverksbolagen eller deras intressenter. Kongl. Maj:ts befallningshafvande inom länet har också i sin femårsberättelse för 1891, tror jag, gifvit mycket intressanta upplysningar om tillståndet och om tillväxten af detta jordförvärf. Der påpekas nemligen, att år 1881 egde bolagen 23 mantal och år 1890 61 mantal till ett sammanlagdt värde af öfver 2,600,000 kronor. En gifven följd häraf har varit, att jordbruket förfallit och att befolkningen gått tillbaka i ekonomiskt och socialt hänseende. Af den sjelfegande bonden, för hvilken den egna torfvan varit hans hem och, man skulle nästan kunna säga, ett framtidslöfte för hans barn, har det nu blifvit en arrendator, som sjelf har svårt för att reda sig, som saknar de sjelfegandes intressen och som vanligen är beröfvad den värdefulla hjälp, som bonden har af sina barn. Dessa stanna nemligen, såsom herr Styrlander nämnde, vanligen icke qvar på hemmanet. De vilja icke nöta bort någon del af sitt lif för att i bästa fall få öfvertaga hemmanet såsom landbönder efter fadrens död. De gifva sig ut såsom arbetare, öka mången gång proletariatet och åstadkomma en betungande fattigvårdsbörda.

Man har mången gång hört den invändningen, att jordbruket icke skulle bära sig i Norrland. Jag är öfvertygad om, att öfverallt, hvarest det finnes jord och finnes vilja och intresse att sköta denna jord, der skall ett jordbruk lemna åtminstone ett någorlunda nödortfigt uppehålle. Jag vill endast nämna ett exempel. I min hemtrakt, 18 mil norr om Haparanda och 8 mil norr om polcirkeln, finnes en jordbruksfastighet, som i bördighet och odling skulle kunna täfla med mången sydländsk gård.

Emellertid, om vi icke göra något för att motarbeta sågverksbolagens förvärf af jordbruksfastigheter i det öfre Sverige, få vi i stället för det fasta och trygga stöd, som en sjelfegande och besutten bondeklass lemnar staten, en fattig och undertryckt arrendatorsklass, hvilken på en år efter år värdslösad jord svårigen kan finna sitt uppehålle.

Lagutskottet har gjort invändningar mot motionärens förslag. Ser man emellertid efter hvad motionären vill, så finner man, att han hufvudsakligen önskar, att sågverksbolagen skola komma under en viss kontroll, under en viss uppsigt i fråga om skötandet af jorden.

Om åläggande för sågverksbolagen i Norrland och Dalarne att behöfven underhålla sina jordbruksfastigheter m. m.
(Forts.)

Han vill i sådant afseende synbarligen, att samma bestämmelser, som gälla för kronohemman, hvilka innehafvas under ständig åborätt, skola gälla för jord, upplåten åt sågverksbolag. Han vill dessutom, att syn skall periodvis hållas på dessa hemman, och att sådana kostnader, som husröta och vanhäfd möjligen kunna åstadkomma, skola uttagas hos bolagen och i en eller annan form komma jorden och brukarne till godo. Detta är en i mitt tycke både rättvis och billig åtgärd. Jag kan icke vara med om den negativa ställning, lagutskottet intagit i detta hänseende. Om hvad motionären åsyftar komme till stånd, skulle sågverksbolagen derigenom nödgas att bättre sköta sin jord och att på densamma nedlägga något af hvad de taga från hemmanets skog.

Gent emot herr Hedins uttalanden om bolagens framfart vill jag säga, att den färg, han gaf sin skildring, var något för mörk, och att han dervid hvad beträffar Norrland gjorde sig skyldig till öfverdrifter, som ju kunna förklaras af hans obekantskap med förhållandena. Hade icke bolagsformen och det derigenom samlade kapitalet funnits, så hade säkerligen våra norrländska elfvar den dag, som i dag är, varit tillstängda för samfördseln i stället för att som nu vara pulsådror för rörelsen deruppe. För min del vill jag säga, att jag tycker, att samhället har skyldighet icke att undertrycka en så mäktig häfstång för utvecklingen och uppsvinget der uppe, utan fast mer genom en klok och framsynt lagstiftning leda denna verksamhet i rätta spår och förekomma de missförhållanden, som onekligen der förefinnas.

Orsaken till bolagens stora förvärfvande af fastigheter har säkerligen icke varit något begär att blifva jordegare i stort. Utan då de velat hafva ett verksamhetsfält för sin sågverksdrift, nemligen den skogbärande jorden, och detta icke annorledes kunnat ske än genom jordförvärf, så har jorden såsom nödvändigt bihang måst följa med. Innan egostyckningslagen af år 1896 kom till, ansågs nemligen hemmansklyfningsförordningen lägga hinder i vägen för afskiljande af den skogbärande marken ifrån hemmanet. Och då man år 1889 vidtog den i mitt tycke ytterst välbetänkta och välbehöfliga åtgärden att inskränka tiden för afverkningsrättens bestånd till 10 år, så tog bolagens förvärf af fastigheter ökad fart.

Man måste emellertid — om man vill vara rättvis — gifva våra lagstiftare en viss skuld till dessa missförhållanden. Egostyckningslagen af år 1896 afsåg ju, förutom annat, att förekomma dessa halft nödtvungna jordförvärf, och det har också redan visat sig, att den haft nytta med sig. Med litet mera framsynthet eller litet mindre betänksamhet hos våra lagstiftare skulle man väl kunnat hoppas, att ett lagförslag i denna riktning redan långt förut kunnat komma fram. Åtminstone borde det hafva kunnat ske, då man år 1889 vidtog den åtgärd, som jag talat om. Det är denna betänksamhet hos lagstiftarne, som gör, att reformer så ofta, eller understundom åtminstone, komma för sent, och det är denna betänksamhet, som jag tycker mig finna hos lagutskottet.

Lagutskottet anför såsom det hufvudsakligaste motivet för sin hemställan om afslag, att åtgärder af sådan innebörd som dem, motionären föreslagit, skulle vara ett ingrepp i redan befintliga rättig-

heter. Ja, må så vara. Men — såsom den föregående talaren påpekade — man ser ju öfver allt, huru som inom området för enskild verksamhet staten griper in, då det förefinnes en fara för staten, eller då det gäller att befordra ett allmänt intresse. Men här, om någonsin, måtte väl ett sådant förhållande föreligga. Jag vill blott påpeka, huru som norrbottenslagen väl måste anses vara ett mycket djupt ingrepp i den enskilda friheten. Norrbottenslagen förbjuder nemligen afverkning af virke under vissa dimensioner i enskildes skogar inom Norr- och Vesterbotten. Detta klandrades i början; men alla, som känna till förhållandena, hafva säkerligen helsat denna lagförändring med stor tillfredsställelse. Då gälde det att skydda våra norrländska kustsocknar från att blifva skoglösa. Här gäller det ett lika viktigt intresse, nemligen att skydda jordbruket i en stor del af de skogförande trakterna af Norrland från att råka i lägervall, äfvensom att skydda och möjliggöra den jordbrukande befolkningens existens. Det är af dessa skäl, herr talman, som jag ber att få instämma i motionens syfte.

Om åläggande för sågverksbolagen i Norrland och Dalarne att behörigen underhålla sina jordbruksfastigheter m. m.

(Forts.)

Som ännu åtskilliga talare anmält sig för yttrandes afgifvande i förevarande ämne, men tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare öfverläggningen till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,5 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.